

Štev. 22.

V Trstu, 25. novembra 1894.

Letnik VII.

Slovanski separatizem v cvetju!

Nasprotniki in vragi Slovanstva si lahko manejo roké: posrečilo se jim je tudi v veku nacijonalizma, v dobi tudi Slovanom pobjajajoče se prosvete, vse male slovanske narode spraviti v okove separatizma, da ne omenjamo njih, zlasti na znotraj razjedajočega partikularizma. Slovanska inteligencija, ki je koncem koncev voditeljica usode malih slovanskih narodov, se je takó zaljubila v gojenje in pospeševanje politiskega, literarnega, kulturnega in se ve da tudi ekonomiskega separatizma teh narodov, da se niti ne zaveda več, kje stoji; ona je čisto pozabila poštovati zakone, po katerih se morejo dandanes vzdrževati, zaščiti in razvijati majhni narodi sredi mogočnih in kulturno razvitih narodov; ona prezira zakone, po katerih so se organizovali politiški in kulturni romanski in germanski narodi; ona se ziblje v sladkih sanjah, da mali slovanski narodi morejo ohraniti se in napredovati, tudi če ne poštrevajo drug drugega; z jedno besedo, ona misli, da privede vsak mali slovanski narod posebe v srečno zavetje njegove individualnosti po zakonih, ki veljajo specialno za slovanske narode. Oj, srečni slovanski nasprotniki, in srečna slovanska inteligencija, ki se ne zavedaš, kakó neposredno deluješ po željah in načrtih, ki ti jih je už davno zasnovalo germanstvo in romanstvo!

Ostanimo tudi ob tej priliki pri nacijonalno-politiškem separatizmu. Opustimo tudi kazati na očitno sedanjo bedo bolgarskega in srbskega separatizma, ki postaja čim dalje zabavniša igrača zapadne politike, in ozrimo se le v Avstro-Ogersko. Tu bi už sam duvalizem zadoščal, da ostanejo Slovani politiški oslavljeni, tudi ko bi bili literarno ali kulturno jedini, kar pa niso. In vendar ni ne programa, ne skupne akcije, da bi se Slovani postavljali proti duvalizmu. Slovani, ki so neposredno tlačeni po madjarstvu, boré se in morajo se boriti sami proti duvalizmu, oziroma gospodstvu madjarskega šovinizma. Tem Slovanom, sosebno Slovakom, je vsiljen separatistiški boj, ker niti zadostne moralne

pomoči ne dobivajo od *prostovoljnih* ostalih slovanskih separatistov. Tu ne izjemljemo niti Čehov v skupnosti in niti ne Mladočehov posebe. Hrvatje in Srbi transltavski uganjajo vsak svojo posebno politiko, in če poštevajo tostranske krvne odlomke, ostajejo pa vendar separatisti už zaradi tega, da ne gledajo na sestavo ali sovisje duvalistiškega položnja in se torej po najmanj *taktiški* zagrešajo proti tostranskim Slovanom, specialno tudi *istrskim* Hrvatom.

Tostranski Slovani pa so jo v obče zagazili už tako daleč vsaj po večini svojih sedanjih zastopnikov in voditeljev, da už ne prašajo več, ali je potreba postopati skupno ali ne; nasprotno, zastopniki ali frakcije posamičnih slovanskih narodov kar na svojo roko postavljajo programe, določujejo taktiko, naj si bode ostalim Slovanom na škodo ali korist. Le toliko se še zavedajo ali pa instinktivno uganejo, da važnih in odločilnih točev ne morejo izvršiti izključno pri samopomoči. Ker pa je ljubezen za takózvano individualiteto posamičnih slovanskih narodov večja, nego ljubezen do zares skupnih interesov, postajajo slovanski separatisti tudi nehoté oportunisti in kot taki se ne pospnejo už načelno nikdar do dostojnih programov ali velikih akcij, s katerimi bi mogli spraviti male slovanske narode na trdna nacijonalno-politiška tla. Slovanski separatisti so po takem sami od sebe nesposobni za velike akcije, in takó je glavni cilj slovanskih nasprotnikov dosežen.

Naj vstane kaka slovanska frakcija, pa naj nam odgovori, ali je sprožila tekom mnogih in važnih let le jedno yeliko obsežno politiško idejo, ki bi bila dostojna Slovanstva avstro-ogerskega v skupnosti. Oglasil se je tu pa tam kak posamičen bodisi zastopnik, bodisi politiški mislilej; ali glas takih dejateljev je ostal glas Kasandrin, bistveno brez sleda, in jedini sled je bil morda zasmeh ali pa označevanje, češ, da dotična sprožena misel je sanjarska ali utopiška. Pri obči nesposobnosti za odločilne politiške ideje in odgovarjajoče

sedaj isti Poljaki in konservativci vzdržujejo v zvezi z nemško levico.

Mladočehi imajo to zaslugo, da so nastopili pot opozicije proti sistemu, kateremu so se Staročehi udajali za drobtinice in peščena zrna. Ako dr. Rieger obsoja sedaj koalicijo, pobija prav za prav tudi načela staročeske stranke, vsled katerih si je dovoljevala vezati se z dvema glavnima deloma sedanje koalicije. Ne Mladočehov, ampak sistem bi moral biti razpustjen, da se je zasnova vladna večina in vlada sama z načelom politiške in nacijske posesti. To je dolžna staročeska stranka spoznati tudi iz Taaffejevega načrta o volilni reformi. Ta načrt je vendar bolj ali manj ugajal tudi načelom staročeske stranke, in vendar so ga poprejšnji zavezniki in prijatelji v družbi z nemško levico pokopali ter ravno vsled tega kot poslednjega vzroka in povoda vstvarili med seboj sedanjo koalicijo in sprejeli sedanjo vlado.

Mladočehi so torej ohranili češki narod, da ni zabredel na tako pota, po kakoršnih so ves čas Taaffejeve vlade tavalili Staročehi. Dr. Rieger možko priznava, da sedaj so za vselej pokopane Dunajske punkcije, in da je potreba drugih podstav za sporazumljenje. In kdo je rešil Čehoslovane kraljevine, da se niso punkcije praktično izvedle popolnoma? To so tisti Mladočehi, kateri skušajo rešiti narod še od drugih nezgod, ki preté Čehom in drugim Slovanom od nadaljnjega trajanja protislovanskega sistema.

Mladočehi zaslužijo najmanj od staročeske stranke, da bi jih grajala, pač pa bi jim v imenu naroda morala biti na veke hvaležna, da so se vzbudili in dobili narodovo pooblaščenje v pravi čas in trenotek v svoje roke.

Zaupni shod Staročehov se je rezko izjavil proti občemu, enakemu volilnemu pravu in je hotel s tem obsoditi tudi mladočeško stranko, katera je v državnem zboru stavila predlog o takem občem in enakem, zajedno neposrednem volilnem pravu. Pri tem je dr. Rieger povdarjal, da, predno se razširi volilno pravo za druge sloje naseljenja, naj se popravijo dosednji krivični volilni redi. Ta opomnja je sama po sebi jako dobra, a praktičnega pomena je le zaradi tega, ker vse kaže, da v tostranski polovini ne dobimo še po Mladočehih predlaganega občega volilnega prava. Ko bi se izvršilo poslednje, ne bilo bi treba popravljati sedanjih krivičnih volilnih redov, ne za deželne zbore, ne za osrednji parlament, ker bi vsi ti volilni redi v doslednosti morali odpasti sami od sebe.

Vprašanje je le, ali je res obče, jednako volilno pravo opasno drugim slojem, oziroma Slovanom in, kakor dokazuje dr. Rieger, specijalno češkemu historičnemu drž. pravu. Kolikor so nižji sloji, imenoma delavci, uže vjeti v socijalno-demokratske teorije in oduševljeni za krive in krivične socijalnogospodarske prenosove, postaje

namera o izvršenju občega volilnega prava drugim, bolj imovitišnim slojem dejanski opasna, in ker socijalna demokracija odvrta delavske sloje tudi od nacijske organizacije vsakega naroda, utegnili bi obče, jednako volilno pravo škodovati tudi slovanskim narodom avstro-ogerskim. Ravno zaradi tega smo mi takoj pri predlogu o občem enakem in neposrednem volilnem pravu dokazovali potrebo, naj bi se v Avstro-Ogerski poprej izvršila narodna enakopravnost. Potem bi šlo delo glajše od rok, in to v državnem, ne v parlamentarnem, postopku, osobito slovanskih narodov, ki še le čakajo na zasnovo nacijske avtonomije in organizacije. Državniki tudi niso mislili dovolj na to točko; drugače bi bili dolžni uže davno s stališča socijalnogospodarskih potreb in interesov rešiti pred vsem narodnostno vprašanje v obeh polovinah monarhije, in to bi bili morali storiti celo v slučaju, da hočejo nacijske skrbeti v takozvanem interesu jednotne uprave in skupnega vojnega jezika. Nadaljnji razvoj bode učil, da so imeli prav ti, ki so zahtevali najprej rešitev nacijskega vprašanja, naj so povdarjali nacijske, politiške ali kake druge interese.

No, ako so delavci v resnici uže v socijalno-demokratskem taboru, potem dokazuje to, da tudi slovanske stranke, in tudi Staročehi z dr. Riegrom na čelu, niso izvrševali svoje narodne dolžnosti nasproti širokim masam svojih narodov. Jedni trdijo sedaj, da je bojazen opravičena, drugi pa nasprotno, a iz vsega sledi postulat, ki zahteva od vseh slovanskih strank, da se potezajo ne le za gnotne interese, ampak tudi za kulturne interese delavskega stanu. Ti interesi, kakor dokazuje zaresniše premišljevanje, se najbolj zaščitajo, ako ostajejo delavske množice kolikor možno v svojem plemenu, in ako se zavedajo tudi pomena narodnosti in narodne kulture svojega naroda. Ker ne pridemo še do občega, jednakega volilnega prava, možno je zamude popraviti delavcem, narodom in državi na korist. Zavisno je vse od razsvetljenja narodnih voditeljev, da umejo prav in pravilno voditi tudi delavske sloje.

Drugače nas le veseli, da staročeska stranka zavrača teorijo, katera izpodkopuje individualno imovino; poslednjo ima tudi delavec, če ne v drugem, v svoji glavi in svojih mišicah; dolžnost države in narodov je le, da se delavcu zagotovi ne le delo, ampak tudi primerna in pravična odškodnina za delo, katero zvršuje s svojim umom in dlanjo.

Staročehi so deželni avtonomisti neizpremenjene barve; vendar pa naglašajo, naj se izvrši narodna enakopravnost za vse narode. Mi uže davno zaresno pričakujemo od vseh deželnih avtonomistov, posebnost pa tudi od Staročehov, da bi nam napisali recept, kakó naj se izvrši za moravske in sileške Čeha in sileške Poljake, potem za Maloruse, istrske Hrvate in Slovence in vse Slovence zunaj Kranjske narodna enakopravnost. Tega recepta nam še niso podali ne Staročehi, ne drugi de-

želni avtonomisti, in dokler tega ne storé, ponavljamo na dalje, da so na krivem potu.

Staročehi povdarjajo v praktičnem pogledu vedno le češko kraljestvo; v tem pogledu so oni celó partikularisti, in kolikor sedaj samo teoretiški povdarjajo historiško državno pravo za zemlje češke korone, namreč poleg kraljevstva tudi Moravsko in Sileško, ostajajo oni nepremični separatisti. Staročehi so do cela pozabili na skupno postopanje z drugimi avstro-ogerskimi Slovani; pač vezali so se in ležali na kolenih v vezi s Poljaki, ki se vedejo v politiki in kulturi v nasprotju s pravimi težnjami ostalih Slovanov. Dr. Rieger imenuje celó grofa Hohenwarta prijatelja Čehov; da, grof Hohenwart je prijatelj vsake protislovanske politike; to je dokazal pri napačni staročeski politiki za grofa Taaffeja in kaže sedaj v koaliciji, kateri je pripravljaval poprej pot v življenje in katero skuša sedaj vzdržati. Kdor prišteva grofa Hohenwarta prijateljem češke narodnosti, ta ne ve ali noče vedeti, da stremjenje Hohenwartovo je bilo in je protislovansko, in tudi v tem se kaže kratkovidnost dra. Riegra, dasi drugače ne ponižujemo zaslug tega češkega voditelja.

Največo slabost nazorov dr. Riegra vidimo v tem, da hoče ohraniti svojstveno kulturo češkega naroda, v tem ko prezira vse tiste obče kulturne fundamente in vezi, katere jedine morejo obraniti narodnost zapadnih Slovanov. Dr. Rieger zna dobro naglašati, da je tudi češki narod v opasnosti sosebno zaradi geografskega položaja, a pozablja na zasnove in kulturna sredstva, s katerimi bi mogel češki narod paralizovati nevarnost takega položaja.

Tudi ko bi staročeska stranka razločevala se v političnem programu jedino po taktiki od Mladočehov, ne moremo ž njo sočustvovati, ker se obrača preveč po západu in noče niti dandanes pripoznati potrebe prave kulturne vzajemnosti z ostalimi Slovani.

Staročehi bi v družbi s češkim plemstvom utegnili zopet združiti se s Poljaki kot političnimi zavezniki; to bi pa zopet zavlačevalo ali pa uničilo pravo rešitev narodnostnega in jezičnega vprašanja v tostranski polovini, in bi z druge strani pospeševalo sedanje duvalistiško položanje monarhije, s tem pa tlačilo ali do cela potlačilo tudi ogerske Slované. Kdor se brati s Poljaki, mora vsaj molčati nasproti duvalizmu in molčati tudi nasproti znanji politiki, katero dandanes zaščitajo v monarhiji jedino gospodovalni narodi. Staročeska politika ne kaže niti za bodočnost Slovanom nič dobrega, in zato smo dolžni želeči, da med Čehoslovani ne dobi nikdar več poprejšnjega prevesja.

Iz državnega zbora.

V seji državnega zbora dne 12. t. m. utemeljil je poslanec dr. Kramar nujnost predloga, da naj se § 18.

zakona z dne 2. aprila 1873. doda poseben odstavek, določujoči, da izgubijo svoj mandat poslanci, kateri so imenovani tekom veljavnosti svojega mandata upravnimi državnimi uradniki. Govornik je naglašal, da je ta predlog zares potreben, zatorej naj bi zbornica tudi priznala nujnost. Potem je raztolmačil svoj predlog tako-le: „Ta predlog ni naperjen proti onim državnim uradnikom, ki so uže člani zbornice. Te so jedenkrat izvolili volilci kot take, in zatorej niti ne mislim na to, da bi hotel omejiti pravo volilcev. Tu se govori le o takih, ki so bili kot poslanci na novo imenovani upravnimi državnimi uradniki, ker stojim na stališču, da imajo volilci pravo izjaviti se o tem. Moram še s par besedami utemeljiti vso stvar. Mislim, da je potrebno, da razpravljamo nujno o tej stvari, in govorimo o njej in sicer iz dveh obzirov: prvič z ozirom na javno mnenje in na državno upravo, drugič z ozirom na parlament sam. O tej delikatni stvari hočem govoriti s kolikor možno veliko rezervo, da ne bi žalil posamičnih oseb. Nekaj pa mi bodi vendar dovoljeno, da spregovorim o predmetu. Saj veste vsi, gospôda, zakaj gré tu. — Ko je pred nekoliko tedni šlo valovje koalicijskega mnenja gledé Celja kar najviše, so hkratu vili v to valovje čudno olje. Imenovan je bil namreč jeden gospod sekcijem sovětnikom z naslovom dvornega sovětnika in drug gospod dvornim sovětnikom. Javno mnenje ni bilo o tej stvari baš razveseljeno — to se ne more reči — in celó javno mnenje koalicije ni bilo povsem povoljno; po vseh časopisih namreč so naznanjali, da ta dva gospôda sedaj položita svoj poslanski mandat, in to se je smatralo kot naravno. — Ko je bil g. pl. Struszkiewicz imenovan sekcijem sovětnikom v ministerstvu za poljedelstvo, položil je, kakor se gospôda morda spominja na to, takoj svoj mandat ter se podvrgel novi izvolitvi. To je bilo v redu. Sedaj smo čakali, prešli so tedni za tedni, a o položanju mandatov ni niti govora. Zaradi tega je po mojem mnenju potrebno, da z javnim in nujnim razpravljanjem tega vprašanja v parlamentu izjavimo svoje mnenje o tej stvari. (Prav res!) Dovolite mi, da utemeljim to čisto na kratko, da smatram s stališča javne uprave kot potrebno, da izreče tu parlament, četudi teoretiški „veto“. Vzemimo prvi slučaj — o drugem smo vedeli, da konča v zalogi duhana ali kajig (Veselost) — kako mora isti vplivati na uradništvo in na vso upravo. V naučnem ministerstvu je podtajnik, o katerem se ne more govoriti zlega. Kot poslanec životari na tihem, neopažen in odlikujoč se menda le v tem, da vestno sledi stopinjam predstojnika svojega kluba, in h kratu je dvorni sovětnik v naučnem ministerstvu. A to je najmanjše; mi nismo takó zavidni, da mu tega ne bi privoščili; toda dobil je jeden najvažnejših referatov v naučnem ministerstvu: srednje šolstvo. Ni imenovan dvornim sovětnikom zaradi svoje posebne nadarjenosti, ampak le kot političski človek, kot poslanec štajerskega veleposestva, da se ščiti politička posest. (Tako je!) Torej na mesto, na katerem je nekđaj deloval Bonitz, Exner, na mesto, pri katerem gre za najvažnejša vprašanja šolstva, vrže se jednostavno politička oseba brez posebne nadarjenosti, in ta oseba naj vodi važni referat. Mislim, da to ni zdravo postopanje z ozirom na javno upravo. Sedaj si mislite, kako vpliva to na uradništvo. (Odobranje). Tu je nadarjenih ljudij, ki se mučijo, trudijo in delajo ter pridejo jedva za jedno stopinjo naprej, a tu zadoščuje triletno, tiho poslanstvo, da pride od podtajnika na stopinjo dvornega sovětnika.

To je stvar, o kateri je treba spregovoriti besedo, ker mora slabo vplivati na javno upravo in uradništvo. Mi ne bi imeli ničesar proti temu, ako bi bil imenovan voditelj takó važnega oddelka naučne uprave mož, ki sluje po svoji védi, ki živi popoluoma v svoji stroki, tudi če je bila politiška oseba, ker bi mogli ugledati v njegovi ljubezni do svoje stroke nekakšno jamstvo za njegovo nepristranstvo. Toda, da se izroči kateremu koli poslancu tako važen oddelék uprave, to ni zdrava politika, to ni zdrava uprava. Zato mora parlament izreči besedo ter jo izjaviti odkrito, da noče dalje trpeti take stvari, ko gre za interes javne uprave. — A tu gre tudi za parlament sam. Recite mi odkritosrčno, kaj se zgodi v parlamentu, ako se politiška vprašanja v parlamentu rešujejo s takimi osebnimi rešitvami? Politiškemu „streberstvu“ odpró se vrata na stežaj (Odobranje), in to more postati sistem. Najprvo ste rešili malenkostno Celjsko vprašanje z imenovanji, sedaj morete storiti baš tako s Piranom, in kdo bi jamčil zato, da ne bode imenovan tudi kak italijanski dvorni svetnik (Živahna veselost), tembolj, ker po novem načinu ni treba posebnega vsposobljenja zato (Bravo!) In ako pride potem k razpravi o volilni preosnovi, moram pa uže reči, da bode vlada imenovala pravimi dvornimi svetniki vse parlamentarne dvorne svetnike, ako nadaljuje po tem sistemu. (Veselost). To je resna stvar, in zato bi dal vam na drugi (levi) strani to-le v prevdarek. Za dobo stare desnice govorilo se je z največo ogorčenostjo o „luogo di traffico“, in ako je tedaj kdo kaj dal za glasovanje — tega ne vem, zato nočem tajiti ali dokazovati — bile so to šole, učilišča, učilišča, učiteljske stolice (Tako je! na desni), torej stvari, ki se dotikajo javne blaginje. Kaj pa se godi sedaj? Po-deljujejo se mesta dvornih svetnikov, in vršijo se uvrščenja v više plačilne razrede. Ako si ogledate te stvari, pritrdite mi, da danes nekoliko sodite drugače, vi, ki ste tedaj s tako ogorčenostjo govorili o „luogo di traffico“, ako takó mirno vsprejmete na znanje mesta dvornih svetnikov. Še jedno. Ne gre le za parlament, ampak tudi za volilce. (Pritrjevanje). Volilci pošiljajo poslance semkaj, da zastopajo volilce na vse strani svobodno in nezavisno (Pritrjevanje.) in tudi, ako odpošljejo svoje poslance, da delajo vladino politiko, hočejo, da jih napravijo svobodne in nezavisne, a ne kot prave dvorne svetnike. Temu mi ne bode ugovarjali, da mora upravni uradnik, bodisi v tej ali oni službi, absolutno slušati svojega ministra, in v tem obziru mora se vendar volilcem priznati pravo, da spregovorijo o stvari, in se izjavijo, ali so zadovoljni s tem. Ako najdejo volilci, da je v redu, morejo ga poslati zopet semkaj, jaz nimam ničesar proti temu, toda ščititi je treba volilcem pravo, da se o tem izjavijo odkrito in brez zadržka. — Mislim, sedaj razumete, zakaj je bilo potrebno, da se predlog obravnava nujno. Nismo mogli čakati, da se kedaj ponudi prilika za to, in da v tem stvar zaspí ter izgubi na interesu. Ne poštujte nam stvari v zlo. Ko pa vidimo, po katerem sistemu rešuje koalicija vprašanja, in da se ne more to ponoviti sleherni dan, — nedavno še-le bila je vrsta odlikovanj in imenovanj v časopisu, tudi se širijo govorice in javno mnenje se vznemirja — potem priznate, da smo imeli pravo govoriti o stvari. Bili smo dovolj lojalni in smo čakali več tednov, da položita ta dva gospoda svoj mandat; to se ni zgodilo, in zato se je moralo govoriti o tem. — Ako izročite s stališča koalicije parlament in pa nezavisnost

poslancev javnemu zasramovanju, je to vaša stvar; naša stvar pa je, da čuvamo pravo volilcev, da se izjavijo o imenovanjih svojih poslancev in zato prosim, da se vsprejme moj predlog. (Živahno odobranje).

Za Kramarjem spregovoril je posl. *Lueger*, toplo priporočajoč nujnost predloga. Posebno so odobraval *Luegerjevo* izjavo, da parlament ne sme postati oskrbišče za ponesrečene politike, naj si bodo uže Nemci ali pa Slovani. Proti Kramarjevemu predlogu pa je govoril dr. *Russ*, izjavljajoč, da je bil namen njegovega govora le ta da odbije spajanje Kramarjevega predloga z vprašanjem o Celjskem gimnaziju. H koncu je izjavil, da bodo on in njegovi somišljeniki glasovali proti nujnosti, ker pride predlog tudi brez nujnosti baš tako hitro k odseku za volilno preosnovo, kakor z nujnostjo. Poslanec *Vašaty* je pobijal zatem trditve posl. *Russa*, omenjajoč, da isti ni povedal, zaradi katerih zaslug za šolstvo je bil imenovan posl. grof *Stürgkh* dvornim svetnikom; kar se dostaje posl. *Šukljeta*, je bil isti vsaj profesor, dasi to tudi ni vzrok, da so ga imenovali dvornim svetnikom. Posl. dr. *Russu* se ni posrečilo poskus oprati koalicijo, in zato, nadajuje posl. *Vašaty*, naj bi bil prepustil to rajši vladi sami. Govornik je toplo priporočal nujnost predloga uže s stališča parlamentarske institucije, a izrekel je svojo željo, da bi se predlog razširil v tem smislu, da bi morali tudi sodnijski uradniki, ako so povišani za dobe svojega parlamentarnega delovanja, ali ako so imenovani uradniki kot poslanci, položiti svoje mandate, odnosno podvreči se novi izvolitvi. Svoj govor zaključil je z izjavo: Mi moramo glasovati za nujnost, kajti mi imamo največ poudarka za to, da stavimo tak predlog. Koalicija je vzela kormilo v roke z načelom: status quo; nepravilna posest v uradih in povsodi v jezikovnih odnošajih naj ostane. Nasprotno pa smo doživeli, da so izstopili za časa koalicije trije uradniki češkega pokoljenja in narodnosti, ki so imeli zelo važne stroke v našem ministerstvu (umrl je le jeden). iz istega, a na njih mesto ni prišel niti jeden naše narodnosti. To je vlada odkritosrčnosti in pravice, vlada „status quo“, neskrčene posesti. Gospoda moja, to je vlada neodkritosrčnosti, ki ne izpolnjuje nikakoršnih obljub, to je vlada strank. in to je pravi, utelešeni „luogo di traffico“. — Posl. *Bareuther* zagovarja Kramarjev predlog zaradi tega, ker je treba kolikor možno čuvati vsestransko nezavisnost zastopnikov naroda. — Naučni minister vit. *Madeyski* je izjavil, ko je bil predsednik uže zaključil razpravo, da vlada nikakor ne uvidi, zakaj naj bi se to važno vprašanje razpravljalo nujno; zato se izjavlja proti nujnosti. Nadalje je izjavil minister v imenu vlade, da ista ne pozna nikakoršne zveze med imenovanjem omenjenih dveh ministrskih uradnikov in med sedanjimi politiskimi ali parlamentarnimi vprašanji, zato je odločno odklanja tako mnenje. — Predsednik je zatem razpravo zopet otvoril. Posl. dr. Kramar je zavračal dr. *Russa*, naglašajoč, da ni stavil svojega predloga, ker je v opoziciji, ampak ker so on in njegovi somišljeniki smatrali kot svojo dolžnost, da spregovorijo o stvari. O tem pa ne razsodi parlament, ampak razsodi bolj javno mnenje. Odločna izjava vlade pa, da ni nikakoršne zveze med omenjenima imenovanjema in med vprašanjem o Celjskem gimnaziju, mu ne imponuje in razsodbo o njej prepušča tudi javnemu mnenju. — Pri glasovanju zavrgli so nujnost s 94 glasovi proti 47; predlog so pa takoj izročili odseku za volilno preosnovo.

Podgora, ne „Piedimonte“. Interpelacija poslancev dra. Gregorčiča, Alfreda grofa Coroninija in tovarišev na njegovo ekscelencijo, gospoda ministra za notranje stvari: „Življi, ki niso zadovoljni z južnimi mejami države, hoteli bi povspešiti korekturo istih tudi s tem, da delajo na to, da s prevajanjem in pačenjem slovenskih krajevnih in osebnih imen pokažejo tamošnje okolice kot italijansko pokrajino in njene prebivalce kot potomce ustanoviteljev Rima. Iz tega prizadevanja je nastalo zaznamovanje Piedimonte za slovenski kraj Podgora pri Gorici, katero zaznamovanje so v najnovejšem času navlašč iznašli in razširili židovski listi v veliko nevoljo tamošnjega slovenskega prebivalstva. Vsled pritožbe občinskega urada v Podgori, da se namreč nekaj časa sem v javnosti, celo v poštnem prometu, mesto krajevnega imena Podgora rabi zaznamovanje Piedimonte, izdalo je c. k. namestništvo v Trstu na vsa c. k. okrajna glavarstva avstrijsko-ilirske Primorske, na c. k. politiško ekspozituro na Krku, na c. k. policijsko ravnateljstvo v Trstu, na mestne magistrature v Trstu, v Gorici in v Rovinju, ter na trgovsko in obrtno zbornico v Gorici okrožnico z dne 11. januarja 1891. leta, št. 18.048 ex 1890, v kateri je rečeno doslovno: „Ker to poslednje krajevno zaznamevanje (Piedimonte namreč) ni vsprejeto ni v sestavke ljudskega štetja ni v uradne sezname krajev, opozarjajo se zgornje oblasti, da jim je treba v občevanju z imenovano občino posluževati se izključno uradno jej pripoznanega imena Podgora. — S c. k. poštnim in brzojavnim ravnateljstvom se je določila odredba, da naj se s poštними pošiljatkami s prvo omenjenim zaznamovanjem kraja postopa tako, kakor da istih ni možno dostaviti radi nedostatnega naslova in da naj se iste vračajo tje, kjer so bile oddane na pošto, v ta namen, da se prav označi kraj, kamor so namenjene*.“

Slovensko prebivalstvo v Podgori in v ostalih slovenskih občinah poknežene grofije Goriške in Gradišanske, ki je z onim v Podgori jednega mišljenja in jednega srca, pozdravilo je z veseljem to naredbo c. kr. namestništva, mené, da sme smatrati isto kot jamstvo, da c. kr. vlada po zaslugi

pritisne irredento, oziroma, da obvaruje Slovence pred nadaljnjim takim nasilstvom. A kmalu, žal, moralo se je uveriti, da se je varalo v svojem opravičenem pričakovanju. C. k. vlada je vzlic gori navedeni naredbi c. k. namestništva Tržaškega, vzlic sestavkom ljudskega štetja občine Podgorske in c. k. okrajnega glavarstva za okolico Goriško, vzlic izrecni volji in poleg protesta občine, ne da bi imela v to kakov pameten razlog in vzlic dejstvu, da je zaznamovanje Piedimonte za slovenski kraj narodno-politiške, vznemirjajoče nravi, vendar dala vsprejeti isto v splošni seznam krajev za l. 1892., in sicer v oklepu, in pozneje v posebni repertorij krajev avstrijsko-ilirske Primorske, in tu na prvo mesto. Občina Podgorska je dne 23. avgusta t. l. zopet protestovala proti rabi takega krajevnega zaznamovanja, ne da bi bila dobila kakov odgovor dosedaj. Slovensko prebivalstvo v Podgori in prebivalstvo poknežene grofije Goriške in Gradišanske smatra, da se mu je s tem, da se je krajevno zaznamovanje Piedimonte vsprejelo v uradni seznam krajev avstro-ilirske Primorske, prizala sramota, kakoršne ni zaslužilo, smatra to kot razžaljenje narodnega in dinastiško-patrijotiskega čustvovanja svojega, kot izzivanje, ki postaje tem nevarneje, čim dalje traja. Kakor da ne bi uže irredenta sama skrbela za to, da ne zmanjka gradiva za narodne prepire, povspešuje pa še državna oblast s svojimi odredbami gibanja, o katerih je težko misliti, da so na korist državi. Zato si dovoljujejo podpisani povprašati njegovo ekscelencijo, gospoda ministra za notranje posle, kakor sledi:

„1. Na kaki podstavi se je vsprejelo zaznamovanje Piedimonte v uradne sezname krajev avstrijsko-ilirske Primorske? 2. Hoče-li njegova ekscelencija vzdržati naredbo c. k. namestništva Tržaškega z dne 11. januarja 1891., št. 18.048 ex 1890. in vsled tega dati izbrisati iz uradnih seznamov krajev avstrijsko-ilirske Primorske zaznamovanje Piedimonte, vsprejeto poleg protesta občine Podgorske in v nasprotju s sestavki nižih oblastij o ljudskem štetju z dne 31. decembra leta 1890.? — Na Dunaju, dne 17. novembra 1894. —

Poslednji trenotki Gospodarja Aleksandra III.

Кончина Государя была праведная, какъ праведна была Его жизнь, исполненная вѣры, любви и смиренія. Нѣсколько дней Онъ уже чувствовалъ приближеніе смерти и готовился къ ней, какъ вѣрующій христіанинъ, не оставляя заботы о дѣлахъ правленія.

Два раза—9-го и 17-го октября — Государь Императоръ приобщался Св. Таинъ. Не спавъ всю ночь, Онъ рано утромъ 20-го числа сказалъ уже Императрицѣ:

„Чувствую конецъ. Будь покойна. Я совершенно покоенъ*.“

И собравъ Свою семью около Себя, пригласилъ духовника и приобщился Св. Таинъ, съ великимъ умиленіемъ произнесъ вслухъ всѣхъ яснымъ голосомъ молитву передъ причастіемъ.

Сидя въ креслахъ, Государь все время не терялъ ни на минуту сознанія. Послѣ обѣди послалъ за о. Иоанномъ и вмѣстѣ съ нимъ молился. Потомъ черезъ полчаса призывалъ его снова, и о. Иоаннъ, вновь напугавъ

Его молитвой и помазаніемъ святаго елея, оставался при Немъ до самой кончины.

Въ два часа пополудни усилился у Государя пульсъ, и взоръ Его какъ-бы оживился, но уже черезъ четверть часа, закрывъ глаза и откинувъ голову, Онъ предалъ духъ Всевышнему Богу, заступая народу Своему благословеніе мира и заступъ доброй жизни.

Смиреніе, pokornost, ponižnost. — Готовиться, pripravljati se. — Оставляя заботу, ne skrbeti; не оставая заботы, ne prenehoma skrbeti. — Правленіе, vlada. — Разъ-krat. — Приобщаться св. Таинъ, sprejeti sv. skrivnosti (zakramente). — Приласить, povabiti, poklicati. — Умиленіе, kesanje, ganenje. — Причастіе, obhajilo, sveto. — Кресло, slonjača. — Терять сознаніе, izgubiti zavednost, pamet. — Обѣда, služba božja (sveta maša). — Напугивать, napotiti. — Завѣтъ, volilo, sporočilo.

О. Иоаннъ (Сергіевъ), navadno s pridevkom „кронштатскій“, prošt v Kronštatu, proslavivši se svojo pobožnostjo na vsi Rusiji. Ves ruski narod ga časti kak čudotvorca, t. j. kot človeka svetega, pobožnega, kojega molitev pred Bogom velja.

Tako se je glasil poslednji brzojav iz Livadije, kateri je naznanil vsej Rusiji prežalostno novico, da je ruska zemlja osirotela, da se je preselil v večnost veliki Gospodar-Oče-Mirotvorec: Aleksander III. Božidar Tvorcov.

Iz S. Gregorčičevih poezij.

6.

Vasovalec.

„Sinoči sem posteljo pustil,
Ob zoru domu sem prišel,
Oči od bedanja rudeče,
Na prseh sem šopek imel.

Skrbljivo me mati pokara,
Pokara me oče ostro;
Očitane njiju me vžali,
Pri srci je meni hudo.

A moti se oče in mati:
Polnočnih dolže me grehov;
Saj prišel sem z groba preljube,
Nikakor iz ljubinih sob.

Na šopki ni jutranja rosa,
Od solz mi je šopek rosan,
Ni trgan na ljubinem okni,
Na ljubinem grobi je vbran“.

Izvirnik.

Васовалец.

„Синочи сем постелиж пустил,
Об зору дому сем пришел,
Очи од бедня рудача,
На прсах сем шопек имѣл.

Скрбљиво ма мати покара,
Покара ма оче остро;
Очитанье нѣию ма вжали,
При срци ѣ менѣ худо.

А мѣти са оче ин мати;
Полночных должа ма грѣхов;
Сай пришел сем з гроба прелюбе,
Никакор из любининых соб.

На шопкѣ нѣ ютраня роса,
Од солз ми ѣ шопек росан,
Нѣ трган на любинем окнѣ,
На любинем гробѣ ѣ вбран“.

М. А. Ламурскій.

Былъ ли я ночью у дѣвы?

„Я ночью постельку оставилъ.
И утромъ домой я пришелъ,
Глаза мои красны же были,
Цвѣты на груди я имѣлъ.

Тогда меня мать упрекнула,
Отецъ же ей строгій вторилъ,
Упреки меня заболѣли,
Какъ будто кто сердце ранилъ;

Родители все же не правы:
Я ночью вѣдь не грѣшилъ;
Съ ея, дорогой, я могилъ,
А къ дѣвѣ живой не ходилъ.

Роса на цвѣты не упала,
Мочилы ихъ слезы мои,
Не взялъ я съ окна ихъ у дѣвы,
Съ могилы же эти цвѣты“.

Фр. Целестинъ.

Pravica šla je, bratje, spat.

Pravica šla je, bratje, spat!
Vi zatajili ste jo, bratje, vsi!
Vi vsi ste šli jo nam teptat,
Da večno, večno nam zaspi.

Srditostjo le dišete,
Da revež drug vam je še živ.
Strupenim strupom pišete:
Vam brat v nasmeh je zaničljiv!

Za Nemca, za Madjara gre
Prelivat svojo drago kri
Tvoj mož, tvoj brat in drago vse.
Umirati vsaj smemo vsi!

Saj mal vam je, ne silovit,
Slovenec revež, ti ubog!
Naj ruši srd se grozovit:
Naj odpusti vam dobri Bog!

Priznali komaj, komaj bi,
Da človek — revež vam je on!
Naj revež le na pol živi,
Naj bo mu tujec pa gospon!

Naj le se muči, krvavi!
Za to ima pravico vso:
Vekov povest je ne taji,
Priznaje jo sedanje zlo.

Gorke vedo za njo solze,
Ki plačejo jih matere.
V otožni pesmi jo glasé
Mlade nesrečne hčerice:

A hvala, hvala, bratje, vam,
Da smemo iti vsaj umret,
Da smeti je udovicam
Solzami naše grobe gret'!

--st--

Ljubezni gaj.

Po gaju sva hodila
Popoludné,
Prijazno se vodila
Sva za roké!

In solnčice sijalo
Je v tihi gaj
In nama obsevalo
Ljubezni maj.

Pritisnil sem Te k sebi
In Te objel —
In gaj kot raj ob Tebi
Se mi je zdel!

Na ustna zorna Tvoja
Poljub sem dal: — —
Krilatcev roj brez broja
Je gaj obdal!

To bilo je grljenje!
Šepét in smeh!
Iz gaja v gaj vrvenje
Krog naju dveh!

In v snú sva opazila
Prepozno zdaj,

Da sva, sanjoč, zavila
V — ljubezni gaj!

Ivan.

Hrvatica sinu sjevera.

Što me gledaš, tudji sine,
Blida lica, oka plava,
Nikad tvoja neću biti,
Hrvatica ja sam prava!

Vatreno je srce moje,
Za slobodu samo plamti
I sve krivde tvoga roda
Proti mome viekom pamti!

Kad ti gledam blido lice,
Vidim neke čudne sjene
Srubljenih se dižu glava
Desne ruke odsječene.

Bježi, nesmiem tvoja biti,
Ja sam čedo krvi vrele,
Bježi sine lednih strana,
Grobovi nas pusti diele.

R. Katalinić-Jeretov.

Kad me mori ...

Kad me mori kakva tuga
Ili bolni vaj,
Sjetivši se na Te — sve se
Pretvori u raj ...

Kada s Tobom podjem kamo
U zeleni gaj,
Mislim, da je isti za me
Ponajljepši raj ...

Tebe gledat, mila dušo,
Meni viekom daj,
Jerbo tebe više ljubim
Nego sreću, raj ...

Tebe ljubljah ... ljubim, dušo ...
I ljubiti ću ... znaj,
Samo Ti mi sklonu budi —
Daj mi, daruj raj! ...

Slavoljub Magdić.

Kalniku gradu.

Kad zaželimo okrepe i snage
Naslade i uspomena svetih,
Često tada k tebi, stari grade,
Utrudjena misao mi leti,
Pa iz tebe, ma da pust si kamen,
Ma i pusti da su tvoji zidi,
Ipak čita slavu našu staru —
I sramotu, robstvo vidi —
Gdje su sada stare tvoje kule?
Gdje su tvoji slavni gospodari,

Pred kojima drhtati su znali
I Mongoli i divlji Tataři?
I dok sve se prometnulo u prah,
Kud je stalo stopalo im kletu,
Ti si, grade, spasio nam evo,
Hrvatsko nam zemljište to sveto!
Oj, a danas — jedva da se znade
Da si nekoč i ti ovdje bio,
Da već davno junački je Hrvat
Za dom dragi krvcu svoju lio!

Kud su nekoč zveketalі mači,
Dušmanske da krvi se napoje,
Tuj u noćno, tiho doba, sada
Cvrčak poje bolne pjesme svoje —
A po zidi, hrvatska kud dična
Pjesma nam se orila je prije,
Tuda bršljan, kao da te grli
I cieliva, nevino se vije
Kô na grobu, pustom, tužnom grobu
Niče nježno milo ono cvieće.

Al i ono dršće sada biedno,
Ni njegov sjever poštedjeti neće —
Pa već duva, drma tvoje zide,
Da te prije nestane sa svijeta —
Al ti ipak svakome Hrvatu
Ostat ćeš i jesi spomen sveta,
Koja će ga poticati znati
I obnoviti staru u njem snagu,
Da sjedini i da oslobodi
Otačbinu, Hrvatsku nam dragu!

M. H.

„Выхожу одинъ я на дорогу...“*)

Zložil M. J. Lermontov, preložil A. Aškerc.

Sam na pot odpravljam se temôtni,
Skozi mrak kremniti tir blesti;
Noć molči; počiva kraj samotni,
In pa zvezda z zvezdaj govori.

Kak nebó slovesno si in čudno!
Zemlja v tej svetlobi sinji spiš ...
Kaj srcé tak bolno si in trudno?
Žal ti česa? Česa še želiš?

Več ničesar jaz ne pričakujem,
In ni žal mi prošlosti nikar;
Po svobôdi, miru le vzdihujem,
Htel zaspati že bi za vsegdar ...

No ne hladnim snom tam pod gomilo —
Jaz zaspati želel bi takó,
Da srcé bi živo še mi bilo,
Da bi prsi dvigalo lahnó;

Da bi noć in dan sluh božal meni,
O ljubezni sladki glas mi pel;
Nad menój da večno bi zeléni
Temni dob se sklanjal in šumél.

*) Сочинения Лермонтова, издание Глазунова, Спб. 1887; Tom. I. pag. 181.

Српске народне пјесме (женске)

I.

из околице херцеговске. — Из непечатане збирке В. Радојевића.

Све језеро све зелено,
На окодо оковано,
По сриједи позлаћено,
По позлати коло игра,
Узнад кола тама пала,
По таме се соко вије;
Мојци њега себи маме
На везене ђевердаре, —

А све соко на високо,
Узви крила под облаке.
Све језеро све зелено,
На окодо оковано,
По сриједи позлаћено,
По позлати коло игра,
Узнад кола тама пала,

По таме се соко вије;
Невјесте га себи маме
На везене марамице, —
А све соко на високо,
Узви крила под облаке.
Све језеро све зелено,
На окодо оковано,

По сриједи позлаћено,
По позлати коло игра,
Узнад кола тама пала,
По таме се соко вије;
Ђевојке га себи маме
На везене јаглучиће, —
А све соко на високо,
Сави крила, над' у коло.

— Ђевојчице, врагујчице,
Сваком' ти си врагу жила:
И тичици у горици,
И рибичици у водици,
А и мени на земљичи!')

*) Слична четиријма пјесмама у Петрановића (стр. 61—65) и једној у „Новој Зети“ (1890. стр. 144.), која се опет с мајушном разликом налази и у „Просвјети“ (1893. стр. 176).

Нѣтъ, брата ненавидѣтъ не могу.

Нѣтъ, брата ненавидѣтъ не могу!
За то я братьямъ милымъ такъ не жаль!
Открыто заявляю всякому:
Для ненависти къ вамъ я не ходилъ!

Всевышнему молюся я Творцу,
Чтобъ миновала скоро слѣпота.
Нѣтъ, ненавидѣтъ брата не могу.
А не велитъ мнѣ это сердца доброта!

Природы голосъ это мнѣ велитъ!
И уповаю. вѣроу крѣпко я:
Словѣнецъ, рѣчь мой, тутъ не согрѣшитъ,
И будетъ жить всѣхъ братьевъ, всѣхъ, любя!

А если недостойнъ кто въ семьѣ,
И брата не желаетъ знать, любить,
Иль даже злая ненависть в душѣ,
Его, какъ пламя адское, горитъ :

Того Богъ слѣпотою ужъ наказалъ!
Стремится въ собственную пропасть онъ!
За грѣхъ великій все онъ потерялъ,
Надежды свѣтлой даже онъ лишень!

Фр. Целогинъ.

Na grobeh.

„Ne stopaj mi preblizo, paglavče! Glej, tam le si mi posul kos groba mojih dveh“.

„Lučica, gori!“ šepeče in brani z roko burji, da je ne ugasne.

S premrlo roko popravlja zelenje, kinč groba, ki mu ga burja odpilava, zopet na grob: „Tako je lep grob mojih“.

„Kdo tu počiva?“ vprašam moža sklonjenega k grobu. „Spominjate li se one žene in otroka, ki sem ju našel mrtva tam le sredi dobrave? Spominjate se tudi, da so ju sem pripeljali in tu pogrebili.“ —

„Nocoj hočem tu ostati njima za družbo“.

„Lučica, gori!“ —

Tako mi je odvrnil mož, ki često pogleda kupi na dno.

Jaz pa gledam globočino njegovega srca.

N. H.

Zlatna mušica.

To nije bila obična dosadna muha, štono leta po smeću i buništu. Bila to liepa, zlatna mušica i nije se nikad gubila svietom sa drugim blatnim i gadnim muhami, već je šetala sama po cvieću i ružama. Baš neobična muha. I kojekakve životinjice niesu joj znale naći ni jedne mane, nit joj znale prišiti ikakvi grieh... Prava biela vrana!...

Ipak neke je večeri opazila zvijezda večernjica sa neba, gdje se neka mušica razgovara povjerljivo sa nekakvim muhanom i to na smradnom buništu.

Bila je zlatna mušica. I večernjica se čudom začudila, a lahor je šaptao umirenim svietom „Nije sve zlato, što se sjaje!“

R. Katalinić-Jeretov.

Иванъ Андреевичъ Крыловъ.

9. (21.) novembra 1894 l. izpolnilo se je 50 let, kar je umrl znameniti ruski basnopisec Ivan Andrejevič Krilov. Ni Rusa, ki ume čitati, da bi ne poznal tega slavnega imena. Nobena knjiga v Rusiji ni se tiskala tolikokrat in v takem gromadnem številu odtisov, kakor „Басни Крылова“. Zato pa mislim, da ustrezem onim Slovencem, ki se ne bojé, in katerim ni prepovedano čitati „Slov. Svet“ in znaniti se z ruskim jezikom in literaturo ako podam ob kratkem nekoliko biografičnih črt znamenitega ruskega basnopisca, učitelja in ljubimca ruskega naroda.

Ivan Andrejevič Krilov rodil se je 2. febr. 1768 l. v Moskvi, kjer je bil njega otec pehotni kapitan. Skoro posle (potem) začel je rogoviliti znani buntar in samozvanec Pugačev. Na njega bilo je poslano iz Moskve vojsko, v katerem se je nahajal tudi otec Krilova, Andrej Prohorovič Krilov. Z možem odpravila se je tudi žena z otrokom. Kapitan Krilov bil je hraber in umen vojak, kar je Pugačev često moral čutiti; zato je samozvanec objavil, da, kedar vzame Orenburg, obesi Krilova in vso njegovo obitelj. No ta ugroza se ni uresničila, kajti skoro je bil Pugačev sam vjet in v Moskvi za kazen četrtovan.

Po okončanju pohoda (vojne) ostavil je kapitan Krilov vojaško službo; v Tveri je dobil potem službo predsednika gubernskega magistrata, kjer je umrl, ko je bilo staršemu sinu jedva 10 let, manjšemu pa, Levu, komaj 2 leti.

Prva in največa skrb vdove, ki je ostala v strašnej bednosti po smrti moža, bila je odgojevati, kar se da najbolje sina Ivana. Čitati in pisati učila ga je sama; po francoski pa se je hodil učiti k odgojitelju gubernatorskih otrok, in mati je z njim potem doma ponavljala, kar se je učil tam.

Jedva je sin umel pisati, oddala ga je mati na službo v ravno tisti magistrat, kjer je služil prej otec. No, kako plačo mogel je dobivati desetletni otrok? Bednost uboge vdove dostigla je vrhunca, zato se je odpravila v Peterburg iskat sreče. To je bilo 1782. l. Krilov je zares dobil tam službico z letno plačo 25 rubljev! Kot 14letni deček napisal je neko opero, ki jo je srečno prodal trgovcu z muzikalijami Breitkopfu za 60 rubljev, no Krilov je namesto denarjev prosil — francoskih knjig, kajti celo škrinjo knjig, ki jih je ostavil otec, je uže zdavna pročital.

Črez šest let umrla je mati, in Krilov, ki je bil takrat dosegel 20. leto, ostal je sirota brez otca in matere, vkupe z mlajšim bratom Levom. Želja, obrazovati se, odgojiti se, ubogemu mladeniču ni dajala pokoja. Dobival je knjig, kjer je le mogel, in čital je vse, kar mu je palo v roke. Nabral si je kot samouk mnogo znanja, no vse to je bilo brez zveze, brez vsakega reda, brez sisteme.

Začel je pisati tragedije, no brez literaturnega dostojinstva; potem sam o njih ni hotel slišati.

Črez dve leti po smrti matere ostavil je Krilov službo in posvetil se je žurnalistiki. S tem poklicom zjedinił je še poklic — črkostavca, da bi mogel samostalno živeti. in tako je minulo celih 12 let. Začel je izdavati satirični žurnal „Počta duhov“, kjer se je tiskala korespondenčija četrirh peklenskih duhov med seboj o vsem, kar je bilo v tedanjem občestvu smešnega, glupega, pregrešnega in škodljivega. Literaturna dejateljnost Krilova od 25. leta do 32. njegovega življenja ni taka, da bi se plačalo govoriti o njej v tesnem okviru tega le životopisa. Naposled je sploh popustil vsako literarno delovanje in po primeru mladih ljudi iskal je zabav in razveseljevanja. No poleg tega je temeljito

naučil se po francoski, nemški in italijanski, naučil se prav dobro slikati in igrati na gosli tako popolno, da je večkrat javno igral s prvimi virtuozi onega časa.

V začetku sedanjega stoletja nahažamo Krilova v Rigi tajnikom vojnega gubernatorja Riškega *), kneza Sergėja Feodoroviča Golicina. Obitelj Golicina je neizmerno ljubila Krilova, in ko je knez zapustil službo, vzel ga je soboj v svoje saratovsko posestvo, kjer je Krilov živel tri leta popolnoma kot člen obitelji in se je le za kratek čas zanimal z otroci po jezikih in godbi.

Prebivanje v obitelji Golicina je bilo za Krilova krajnje važno: v tem domu privadil se je on računati z raznimi okoliščinami, obmišljati ne samo vsak korak svoj, no i vsako besedo in biti vselej blagorazumnim in previdnim v občenju z drugimi; tako se je ustanovil njega um in značaj, in v domu kneza Golicina je Krilov tako rekoč završil svojo lastno odgojo. Bilo mu je uže 37 let.

V 1806. l. seznanil se je v Moskvi z izvestnim basnopiscem I. I. Dmitrijevim. Za poskušnjo prevlel mu je Krilov dve basni Lafontaineja „Дубъ и трость“ in „Разборчивая невеста“. Dmitrijevu se je prevod tako pónravil, da je svetoval novemu znancu, da se posveti basni; pač si ni mislil, da pred njim stoji tekmeec, basnopisec, pred slavo katerega se ima skriti njegovo ime. Tako je dober svet napravil Krilova na pot, ki ga je privedel k brezsmrtnej slavi.

V 1807. l. napisal je Krilov še dve komediji in čarobno opero „Илья богатырь“; vse tri igrale so se nekolikokrat, posebno pa ste se pónravili (dopadli) komediji, ki ste ostali dolgo na sceni.

To je bil poslednji davek, ki ga je Krilov oddal Taliji. S tega časa posvetil se je izključno basni. Prvikrat tiskale so se njegove basni l. 1808 v posebnej knjižki, številom 23. Skoro je postal znamenit in ljubljenec vseh, ki so poznali njega in njegove umotvore. Krilovu je usoda naklonila redko srečo: njegov Mecenat sedel je na mogočnem ruskem carskem prestolu. To je bil imperator Aleksander I., oni, katerega je slovenska Ljubljana videla v svojih stenah. Obilne denarne nagrade sipale so se Krilovu iz radodarne carske roke. Imperatrica Marija Feodorna pošiljala je večkrat ponj, da ji je čital nove svoje basni.

V 1812. l. dobil je Krilov službo bibliotekarja v Imperatorskeji javnej biblioteki, kjer je služil potem vse svoje življenje, razun poslednjih četrir let. Uže leto poprej izbrala ga je Imperatorska Rosijska Akademija Nauk za svojega člana, v 1818. l. pa mu je dala najvišjo nagrado in odliko — zlato medaljo „za veliko korist njegovih basnij za ruski jezik in za slavo domovine“. Vsi tedanji ruski pisatelji in pesniki živeli so z njim v jednodušju, iskrenej družbi in bratstvu. Vsi so ga jednako ljubili, jednako spoštovali, vsi so imeli jedno sodbo o njem. Kakor njegov prednik, odlikoval in obdaroval je tudi imperator Nikolaj Pavlovič Krilova z denarji in odličji. Pri raznih slučajih pošiljala je imperatrica Aleksandra Feodorna ljubljenu pesniku šopke cvetic, katere je Krilov sveto hranil do same smrti. Da, v zgodovini ni drugega pesnika, ni morebiti drugega človeka v obče, kateri bi, kakor Krilov, užival popolno blagovoljenje in pokroviteljstvo dveh carjev z njiju soprogama. Kako ga je čislal Nikolaj Pavlovič, dokazuje pač najlepše to, da je v 1831. l. kot darilo

za novo leto svojemu sinu Aleksandru Nikolajeviču (potem carju Aleksandru II.) podaril kip Krilova. Vsi členi carske obitelji srečavali so se s Krilovim vselej laskavo in prosto.

Slava Krilova zagrmela je tudi za mejo: v 1825. l. izšel je v Parizu zbornik 86 basnij Krilova, prevedenih na francoski in italijanski jezik po najboljših pesnikih francoskih in italijanskih onega časa; pri zborniku bil je tudi ruski tekst, slika Krilova in nekoliko ilustracij. Poslej prevajali so Krilova še nekolikokrat na francoski in nemški jezik. V Rusiji pa se je do smrti basnopisec prodalo 77.000 odtisov njegovih basnij. In koliko se jih je prodalo po smrti v teh 50 letih! Ni hiše, kjer se čita, da bi Krilova ne bilo v številu knjig. Prvi podarek otroku, ki se uči čitati, so basni Krilova; prva stihotvorjenja, katera uči na pamet rusko dete — basni Krilova. Mnogo izrečenij iz basnij všlo je v čislo narodnih poslovic.

Ko se je imelo izpolniti Krilovu 70 let, prošlo je 50 let, kar se je pojavila njegova Filomela, dogovorili so se vsi takratni literatorji in prosvečeni državniki in drugi znatni prijatelji pesnika, da mu dajo slavnostni obed. 2. febr. 1838. javila sta se k njemu osobno čestitat mu velika kneza Nikolaj Nikolajevič in Mihail Nikolaevič. Imperator Nikolaj Pavlovič mu je pri reskriptu z izrazom najvišega blagovoljenja prislal red Stanislava 2. stopinje z zvezdo; poprej pa je bil uže odličen s činom državnega svetnika. Na obedu prisostvovalo je 300 oseb. Dva člena jubilejnega odbora šla sta po Krilova v njega stanovanje ter ga slovesno privedla na obed. Tam so mu ovenčali glavo lovorovim vencem.

Med mnogimi zdravicami omenim le ono slavnega pesnika, odgojitelja prestolonaslednika, Žukovskega, ki je med drugim rekel: „Mi se Vam zahvaljujemo vprvič v svojem lastnem imenu za toliko srečnih minut, ki smo jih preživeli v razgovorih z Vašim genijem; zahvaljujemo se za naše mladeniče minuvšega, sedanjega in bodočega pokolenja, kateri so z Vašim imenom začeli ali bodo začenjali ljubiti domači jezik, razumeti, kaj je lepo, in znaniti se z modrostjo življenja; zahvaljujemo se Vam v imenu ruskega naroda, katerega um ste v Vaših basnih tako verno pokazali, in kateremu ste v tako lepih oblikah dali toliko globokih nauk; naposled zahvaljujemo se Vam za znamenitost Vašega imena: Vaše ime je dragocen zaklad domovine, katera je je zapisala v letopis svoje slave“.

Udeleženci obeda sklenili so takoj tu, da se v spomin tega toržestva naredi medalja s podobo Krilova. Ko je imperator seznan o tem, ukazal je takoj, da se ta medalja načekani (izkuje) na državne stroške, in da se odkrije podpiska na večni kapital, na obresti katerega se bodo odgojevali bedni mladeniči z imenom „Krilovskih stipendijatov“.

V 1841. l. je Krilov šel v pokoj in se preselil iz biblioteke na Vasiljevski Ostrov. Usinivil je otroke svoje krestnice (Tauftochter), katere je za kratek čas učil čitati in pisati. Bilo mu je takrat uže 73 let.

Umril je Krilov 9. nov. 1844 l., star torej 76 let. Na njega pogreb ukazal je Nikolaj Pavlovič iz državne blagajnice odšteti 9000 rubljev. Pokopan je na pokopališču Aleksandro-Nevske Lavre. Na glavo položili so mu lovorov venec, ki je ukrašal njegovo glavo na petdesetletnem jubileju, na prsa pa suhe cvetice, katere mu je nekdanj pošiljala imperatrica Aleksandra Feodo-

*) Torej „rižski lan“, a ne rigajski lan. Op. ur.

rovna; predno so zakrili krsto, položili so vanjo tudi medalj, čekanjeno v pamet jubileja.

Kdor bode v severnej stolici mogočne Rusije, naj si pogleda na letnem vrtu, blizu glavnega drvoreda, kolosalno bronzovo statuo slavnega basnopisca na granitnem podnožju, katero je okrašeno podobami raznih oseb iz njega basnij. Ta pametnik postavila je Krilovu — vsa Rusija.

* * *

„Basni Krilova so lastnina ruskega naroda“, govori Gogolj; „one sestavljajo knjigo modrosti naroda samega. Vsaka basen ali basna ima svoje osnovanje v tem ali drugem zgodovinskem momentu. Poet ne speši; na videz odnaša se ravnodušno k svojedobnim dogodkom, no vendar zorko sledi za vsakim: na vse ima svojo besedo, in v njega glasu zvoči razumna, primirajoča sredina... V njega knjigi so lekcije vsem, vsem stopinjam v državi začeni od najvišjega dostojanstvenika do najnižjega trpina. Noben poet ni mogel stvoriti, da bi se njega misel čutila tako, nihče se ni izražal, da bi bilo vsem tako dostopno, kot Krilov. Poet in modrec zlila sta se v njem v jedno...“

Zeleti bi bilo treba, da bi se Slovenci znanili z umotvori Krilova, in Vaš dotični sotrudnik, ki včasih, žalibog le prereditko, objašnjuje ruska stihotvorjenja s potrebnimi komentarji, stvoril bi dobro, ko bi včasih objasnil kako basen Krilova, katere on gotovo izvrstno pozna. *)

Roščin.

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, году по рубашу

Pok. car Aleksander III. ima velik pomen tudi za rusko kulturo. Priznali so celo na zapadu nekateri veseli, drugi srditi, da je ta car začel neko novo, rusko dobo v življenju svojega naroda. Od Petra Velikega do Katarine II. prejemale so Rusi evropsko prosveto, z neko naivno prostodušnostjo: svet naroda pa je negledel na to, ostajal ruski. Preziranje domačega, svojega, začelo se je še le potem. Z njim začelo se je pa tudi ono kolebanje, ona nestalnost, ki je v našem stoletju Rusiji prinesla mnogo zla. Puškin, če tudi omikan po evropski, boril se je in v svoji genialnosti, premagal v sebi in za ruski narod tujstvo ter vsrtil še neprešene vzore čistoruskega pesništva. Zanimivo je, da je ravno pri strogem ruskem vladarju Nikolaju I. rusko zapadništvo najboljše se razcveto in dozorelo, ali poleg Puškina razvil je svoj mogočni genij tu še Gogolj in drugi izvrstni pisatelji, razvijalo se in razvilo se je zapadništvu naravnost nasprotno — slavjanofilstvo. Tu se je razvijalo samopoznanje, in začela so se posebno povdarjati načela ruskega narodnega in državnega življenja: samodržavje, pravoslavje in narodnost. Proti tem načelom borila se je zaslepljena inteligenca, posebno za Aleksandra II., ko je omikance po večini bila obvela neka čudna strast, da vse ruši. Blagi car (Aleksander II.), ki je uže v rani mladosti bil se navzel idealnih teženj blagega in človekoljubnega vladarja, pal je kot tragična žrtva razuzdanosti mislij, *zapadnih* mislij in teženj.

A tudi za Aleksandra III. živela in vglabljala se je slavjanofilska misel ter počasi dosegala mej, kjer postaja narodna misel.

*) Mi se nadejamo, da sedaj, ko si je okrepil zdravje, ustreže isti g. sotrudnik tej tudi naši iskreni želji in prilično naznani, kakó bi prišli naši nekateri čitatelji do Krilovih basnij po nizki ceni. Mi omenjamo le, da so uže tiskane tudi v Pelechovi „Русской Библиотеки“. Op. ur.

Ni čudo, da jo je prisvojil si tudi car: posebno je ideja samodržavja oživela in sicer jasna in čista, kakor je bil jasen, čist in pravičen sam vladar.

Историческіе взгляды Г. Рюккерта и Н. Я. Данилевскаго Н. Н. Страхова. Р. Вѣстникъ, октябрь. 1894. г. — Novemu izdanju knjige Danilevskega (Россия и Европа) napisal je bil N. Strachov predgovor ter tu opazil, da so nazoni H. Rückerta o zgodovini v marsičem podobni nazorom Danilevskega. Nasprotniki te knjige prijeli so se te opazke ter jeli trditi, da Danilevskij ni samostalen, marveč je zajemal iz Rückerta. Rückert napisal je občo zgodovino (Lehrbuch der Weltgeschichte. Leipzig 1837. 2 Bde.), ki pa ni posebno znana, če tudi je jako zanimiva posebno za to, ker ima obče točke, pojasnjujoče smisel faktov. Tudi Rückert govori o raznovrstnih kulturah. Rückert govori o tej teoriji še le na kraju II. zv. v dodatku, a še le Danilevskij jo je podrobno razvil, a čiste samostalno tako, da se ne sme trditi, da jo je vzel iz Rückerta. Misel o zgodovinskih tipih, kakor jo je razvil D., je torej njegova. Kritiki misli, da D. niti ni vedel o knjigi Rückerta, kar se tudi vidi iz same njegove knjige. V. Solovjev pa je dokazoval nasprotno, t. j. da je D. zajemal iz R.-a. Rückert pravi, da so možni razni tipi kulture. Vsak Rückertov tip, po njegovi misli, more obstati, dokler bode obstajalo človeštvo, česar pa Danilevskij v svoji teoriji kulturnih tipov, kakor vedo čitatelji „Sl. Sveta“, ni mislil. Tipi D.-a so namreč začasni: obstajajo lahko drug poleg drugega, ali pa tudi sledi drug za drugim. R. pa uči, da tipi obstajajo drug poleg drugega, ter pravi, da se te kulturne vrste morda zlijejo, ali pa tudi ne.

Pomen Danilevskega skušali so umanjiti razni učenjaki. Prirodoslovci so mu očitali, da ni specialist-prirodoslovec. Drugi so mu očitali, da je bil prirodoslovec, a ne zgodovinar. R. je hotel pokazati zgodovinsko razvitje kot neko organično celino, ki ima svoj konečni namen. Torej bliža se vsako kulturno razvitje k jednemu ter istemu konečnemu namenu. Ta teorija je nekoliko umetna, a teorija D.-a, misli kritiki, je naravna. R.-ova umetnost je v tem, da uže naprej predpolaže organično jedinstvo v zgodovini, ter tudi uže naprej odreja njen namen. On je našel neko glavno nit v zgodovini, na katero nabira vse dogodke. D. pa je v svoji knjigi posebno poskušal ustanoviti dva tipa, romano-germanski in slovanski. Teorija razvitja človeštva v obče je nova: ona je delo našega stoletja, in Schelling je bil njen oče. A v obče sedanji zgodovinarji govoré o narodih in njihovih omikah, a o človeštvu ne govoré.

„Namen zgodovine“, pravi D., „jasen je jedino le Bogu“. Človeštvo pa je abstrakten pojem, kateri se ve da ne ravna naših mislij ali del. Mnogi zgodovinarji posebno nemški pa trde, da nas zgodovina vodi k višjemu človeškemu bitu, ali življenju. Neki pravijo, da je sredstvo za to omika, in da je torej zgodovina v obče le zgodovina kulture, in da se človeštvo zjedini, ko doseže jedno vsesvetsko kulturo. Za to neki trditve o raznih kulturah kar trpeti ne morejo: jedina kultura jim je nek kumir, a vendar je versko in moralno čustvo za človeka važneje nego abstraktni pojem kulture. VI. Solovjev je ostro pisal proti knjigi Danilevskega, ker je pač ni dobro — umel. Ali vendar je ta knjiga polna človekoljubja ter se goreče bori proti vsakemu nasilju, išče jedino le resnice in ljubi pravico.

V. Želihovska (В. Желиховская) piše zanimive listke v „Mosk. Véd.“ pod naslovom: „Наши подвиги“. Na Štajerskem našla je mnogo slovanskih imen, a prebivalci in lastniki teh imen so Nemci. Celo neki češki gozdar bil je razžaljen, ko mu je popotnica napomnila, da je Čeh; hotel je biti pod vsako ceno Nemec. Tudi na Koroškem, čez katero deželo je hitro potovala, opazila je slovanske sledove. A v italijanskem Vidmu (Udine) našla je Dalmatinca v narodni obleki ki jo je nagovoril „po ruski“. Njegov jezik zdel se jej je namreč, da je ruski; tako podoben je ruskemu celo po naglasu. Iz ital. Vidma je potovala v našo Gorico, katera je bila pa

po leti Ruskinji prevroča. Vedela je, da so to mesto osnoval Slovani, ali opazila jih ni. Težko je dobila „Sočo“ in „Slogo“ in (prilogo) „Primorec“. Le v predmestju našla je siromake Slovence in Slovenke. Pisateljica misli, da so iz Štajerske bežali pred nemškimi baroni Slovenci uže v prvih stoletjih kristijanstva na Kranjsko v gore, kjer so stoletja živeli siromaki (?!). Sedaj pa da so se probudili južni Slovani in da neki celo sanjarijo o veliki slovanski konfederaciji od Koroške do Črnega morja (?!).

Iz Gorice šla je v Trst, kjer je videla „Našo Slogo“ in „Edinost“, po tem v Pulj in od tod v Ljubljano, katero navadno imenuje Laibach. Za Adelsberg pa tudi ve slovensko ime: Postojna.

Zanima jo povsodi posebno priroda in njena lepota. Žal, da ni zvedela imena našega naroda, ter nas dosledno imenuje — Чрѣвѣ; Ljubljano je zmešala s Pivko, katero imenuje — Pojk, trdi, da Pivka dobiva ime Ljubljane, a ta Timave. Ljubljana je stolica — Slavonije (pač le tisk. pomota mesto — Slovenije). Z Ljubljanskega grada vidi Triglav, pa tudi dolino — Савинѣ (?!). Bila je v Ljubljani samo jeden dan.

Pot iz Ljubljane v Zagreb bil je popotnici posebno prijeten. Kraji so jo kar navdušili. Čudno pa je, da na tem poti govori o turškem despotizmu, ki je baje vladal v teh krajih. V Zagrebu je baje čula od mnogih oseb, da bi rajši bili pod turškim, nego madjarskim igom. Tudi so jej povedali, ne znaje, da je Ruskinja, da je v vodečih krogih Rusija jako izgubila svoj vpliv, da pa bi se narod rad odločil za pokroviteljstvo Rusije, ko bi prišlo, da izbira. Navdušena hrvatska domorodka, ki se je vozila iz Rimskih toplic do predzadnje postaje pred Zagrebom, pojasnila je jej jako lepo pomen zadrug za narodno blagostanje in žalostno njihovo propadanje in z njim tudi zanemarjenje domačega obrta.

Zagreb je popotnici lepo, čisto evropsko mesto. Ona misli, da se je tako olepšal še le po potresu, pri katerem da je bil gornji del (нагорный вѣтъ) čisto razrušen (?!). Dopada se jej posebno „Jelašev trg“, a kip sv. Jurja stoji jej „противъ входа въ академію“. Narodne nošnje ni videla pri omikanih. Iz vseh poslopij ima jej nekaj posebnega samo stolna cerkev. Pisateljica misli, da se imajo Hrvatje zahvaliti Strossmajerju tudi za muzej. O Strossmajerju misli, da bi ga Hrvatje imeli obožavati (богочимитъ). On ni fanatičen katolik, marveč ljubi tudi pravoslavne in želi zjedinenja. Narodne nošnje, posebno našite, so jo jako zanimalo. V Brodu pripovedoval jej je neki Francoz, kako Mahomedanci zatirajo v Bosni kristijane, a pravi gospodarji, da so v njej — Židje. (?)

Konca tega potopisa nisem še opazil. A uže iz dosedajnega pač vidijo čitatelji, da ima pisateljica dobro voljo in — malo neobhodnega znanja. Pa tudi taki — mimoletni vtisi so koristni!

C.

Politiško-ekonomiške. Ministerstvo narodne prosvete i financij snujeta okolo Moskve šolo ognjeupornih postrojk, t. j. takih poslopij, katerih bi se ogenj ne dotikal. Veljala bo na leto 8000 r., i v njo bodo hodili takoj kmečki vzrasli fantje, kateri znajo brati i pisati. Gradili bodo ta poslopja iz raznih tvorin i na razne načine; tako bodo potem učenci te šole po vsej Rusiji mogli vspešno delovati, kajti umeli bodo prisposabljati se k okolščinam svojega kraja. Ta šola bo pač zlato dno za leseno Rusijo, če bo res kaj iz nje.

Nekatere inorodne firme mehaničnih zavodov (tovaren) prosijo dotična ministerstva, da bi jim dozevolila osnovati v mestnostih povolžskih nekoliko novih mehaničnih zavodov. Železnice za poslednjo dobo tako napredujejo, da ruski dosedanj zavodi ne prospejajo svojimi izdelki. Zavodčki inorodci uporabljali bodo, kakor obetajo, izključno rusko sirovo tvorino i zložijo bogato glavnicu kot garancijo svojega predprijetja.

Vzajemno zavarovanje od ognja doseglo je v Rusiji povoljnega razvoja. Sedaj je uže 75 vzajemno zavarovalnih društev po

raznih mestih vse ruske države. Ali bilo bi jih še več, ko bi občinstvo jim boljše verjelo ali zaupalo. To pa bo le tedaj, ko glavnice narastejo do milijonnih vsot. Za sedaj pa je vstopilo, z namenom *prezavarovanja*, v občo zvezo 25 mest, med kojimi pa se ne značijo stolične vzajemne zavarovalnice. Taka previdnost, recte strahopezljivi egoizem, pa vsa pečat strogo obsoja.

Ministerstvo financij poprijelo se je prevažne reforme i prepotrebne N. 13.! Hoče namreč urediti prodajo raznih pitij (pijač), razum vodke, (katera je urejena), kakoršna so vina, pivo limonad, kvas itd. Poddelka ali falzifikacija došla je do Herkulesovih stolbov. Vzame se neki tudi za vinodelje, kateremu je uže davno treba bilo mazila. Dotični odbor bo sestavljen iz ministerskih činovnikov, profesorjev i praktikov.

V Borovičih Novgorodske gubernije je letos bogata selsko-gospodarska i trsno-prometna ali obrtna razstava. Na tej razstavi deluje poseben rod „železnic“, koji si morebiti pridobi veliko veljavo v nadaljnji bodočnosti. Glavne posebnosti te „železnice“ so na slednje: Poteze niso železne, a lesene-sinovane brune; ostanjavljati (ustavljati) se more, kjer i kedar je treba, kajti je konjska; polna uredba take „železnice“ velja povrstno 2000 r. Provedene je take „železnice“ uže nad 100 v. k nekemu zavodu. Poživimo — uvidimo. —

V ministerstvu potov soobščanja pregledujejo prevažen načrt, koji bi zjedinit Baltijsko s Črnim morjem črez reki zapadno Dvino i Dneper. Raziskave hifrografičnega svojstva s tem namenom so se uže začele. Govorijo o trgovem zalivu v ustjih Dnepra, kateri ugloba na celih 18 čevljev do zaliva, a dalje od zaliva na 6 čevljev. Zaliv bo v Hersonu.

V Petrogradu je to jesen imenitna razstava plodovodstva, Imela bo značaj mednarodni; pišejo torej mnogo o inozemnih plodovodih, francoskih i nemških. Uredijo to razstavo gotovo obrazno i jo neki podrobno opišejo i naslikajo.

V „Государственный Совѣтъ“ postopil je načrt vsenarodne přepisi ali ljudskega štetja. Vršila se bo ta vsenarodna přepis menda še le leta 1896. jeseni. Na troške pojde kar celih 6 milj. rub.; ta vsota je ravno na polovino več, nego so mislili začetakoma potratiti.

Naši prometniki i trgovci so še le jako malo seznanili se s colnino, denarom, tovarom inozemnih držav. To pa ovira trgovu i obrtne dotike Rusije s temi državami. Da bi odstranili ta nedostatek v naši inozemni trgovini, rešilo je ministerstvo financij izdati knjižice, v kojih bo prevedeno vse, kar se tiče te trgovine, iz inozemnih jezikov na ruščino. Knjižka bo stala 25 kop. Izšle ste uže dve: Germanija i Avstrija. To bo tudi narobe veljalo.

„Гласъ Имперіи“ poroča, da je na Cetinje prispel ruski polkovnik Sumarokov, koji prezame odgojo črnogorskega najmlajšega knežiča Mirka. Do sedaj je bil v Črni Gori kot odgojitelj Mirka Nikolajeviča ruski general Orsjanij, kateri se vrne v svojo domovino; zakaj, pa „Гласъ Имперіи“ nič ne pravi. Menda bo to prosto Horacijevu: „Dis aliter visum“.

Božidar Ivorcov.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Slovenci! Družba sv. Cirila in Metoda nosi v srcu veselje Slovenstvo, a najmileje so jej ta trenutek rojaki unstran Karavank.

Zakaj? Zato, ker smo storili zanje do sedaj najmanj. Vendar pa jim je materina beseda tako ljuba kot nam vsem drugim Slovencem, in ohraniti jo želé sebi

in svojim potomcem prav tako, kot to želimo vsi mi. Uže dolgo časa je iz navedenega vzroka v namenih podpisane družbe slovenska ljudska šola v Velikovu na Koroškem. V vodstveni seji naše družbe sklep pa je bil te dni tak, da začnemo s prihodnjo pomladjo zidati v Velikovu *slovensko šolo*, ki bo četverorazredna in izročena č. šolskim sestram iz materine hiše v Mariboru. Uže imamo prav blizu mesta za 1250 for. nakupljen tej šoli prelep stavbeni prostor; šola, z bivališčem za sestre, pa nas utegne stati krog 15 000 for.

Rojaki po vseh pokrajinah našega ozemlja! Naša Velikovska zadeva Vam bodi, prosimo Vas, pri srcu tako, kot so Vam pri srcu Vaše najožje rodbinske zadeve. In ti, rodoljubno ženstvo po Slovenskem! Ti si v naši družbi spricalo požrtvovalnost, o kakoršni ni vedela praviti do danes slovenska zgodovina. V svesti smo si tega, da tudi ob tej naši koroški šoli najdeš srečnih potov in onih načinov, ki Ti jih nareče Tvoja domoljubna iznajdljivost. Vsak „Vodstvu družbe sv. Cirila in Metoda“ prispeli najmanjši dar nas je volja objaviti v naših časopisih. Slovenci! S tem označenim Vam činom stopimo pač mogočnim korakom naprej v prosep *verskega* čustva med nami; v prosep *dinastičnim* težnjam našega ljudstva; v prosep in brambo naše *narodnosti* v ljubljeni slovenski domovini.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

Ljubljana, 19. novembra 1894.

Tomo Zupan, Luka Svetec, Andrej Zamejic,
prvomestnik. podpredsednik. ud družb. vodstva.

Tržaški in istrski odvetniki in pa slovanščina pri sodiščih. Predsedstvo odvetniške zbornice za Trst in Istro sezvalo je v dan 17. t. m. izredno skupščino v ta namen, da bi ukrenili shodno proti „širjenju slovanščine pri sodiščih v Trstu in v Istri“. Te skupščine udeležilo se je izredno veliko število odvetnikov, kajti prišlo jih je tržaških in istrskih skupno 78, med temi 7 slovanskih in sicer drji. Vitezić, Laginja, Stanger, Gregorin, Pretner, M. in D. Trinajstić. Nazočnost slovanskih odvetnikov je toliko moralno vplivala na italijansko večino, da ista ni mogla jednostavno ukrepati po svoji volji, kakor je menda hotela. Otvorivši skupščino, prešel je predsednik dr. Lunardelli takoj k glavni točki dnevnega reda, t. j. na „predlog delegacije o korakih, koje naj stori odvetniška zbornica gledé sodne uprave v okrožju iste zbornice in gledé nedostatkov, kateri se opažajo pri istej“. Takoj v nvodu svojega govora naglašal je predsednik svojo zadovoljnost na tem, da se zborovanje vrši v dvorani društva „Minerva“, ki je namenjeno gojenju italijanstva. Zatem je prešel na vzrok sklicanju shoda, češ, da so sodne oblasti pričele poslednji čas nekako širiti uradovanje v slovanskih narečjih na škodo *italijanskemu jeziku* in *samemu pravosuđu*. V domnevni dokaz svoje trditve navedel je jeden slučaj, v katerem se je pri Tržaškem sodišču izrekla razsodba na slovenskem jeziku. H koncu je predsednik naglasil, da mu je obljubil deželnega sodišča predsednik, da odpomore takim „nedostatkom“. Poročevalec dr. Daurant je prečital svoje poročilo, ki pa je sestavljeno jako splošno, nejedrnato. Poročilo trdi, da je bil italijanski jezik od nekaj v rabi pri sodiščih na Primorskem, ter da zahtevajo slovansko uradovanje le tujci, nikakor pa isto ni v potrebi ljudstva. Isto poročilo trdi, da se vloga jako neznatno število spisov v slovanskih narečjih, in še ti prihajajo od tujih zavodov itd. in obžaluje, da morajo sodne oblasti vsled navedenega o imenovanju sodnikov v prvi vrsti gledati na jezikovno znanje istih, ter predlaga resolucijo, ki pravi, da odvetniška zbornica za

Trst in za Istro smatra ponavljanje dejanj in manifestacij sodnih oblastij, ki niso utemeljene v potrebah dežele, in ki so nasprotne narodnemu njenemu značaju, kot postopanje, ki škoduje sodni upravi. Zbornica protestuje proti takemu postopanju ter nalaga delegaciji, da predloži utemeljeno spomenico ministerstvu pravosodja, da isto ukrene potrebno. —

Dr. Vitezić je predlagal med splošnim nemirom, ker je posebno naglašal svojo narodnost, da naj se zborovanje odloži, in da naj se poročilo razdeli med zborovalce, da bi je mogli proučiti.

Ta predlog pa je odklonila italijanska večina. Pričela je zatorej takoj meritoriska razprava. Prvi spregovoril je zopet dr. Vitezić, povdarjajoč, da je uže po čl. XIX. državnih temeljnih zakonov zajamčena vsem avstrijskim narodom popolna ravnopravnost v šoli, uradu in javnem življenju, ta jednakopravnost da se mora izvesti povsodi (Živahno ugovarjanje večine). Govornik je omenil nadalje, kakó je uporaba deželnih jezikov za Istro utemeljena še v posebnih določbah istrskega sodnega reda, a ti deželni jeziki smejo se rabiti pri sodiščih v Trstu in v Istri tem večim pravom, ker je tu večina prebivalstva slovanska (Protestovanje večine). To dokazuje uže statistika, katero so sestavili vlada in pa Italijani. Omenja tudi, kakó je državno sodišče v najnovejši dobi v dveh slučajih priznalo s posebno razsodbo, da je slovanščina deželni jezik v Istri, in takim razsodbam moramo pokoriti se vsi. Predsednik je nato pretrgal govornika, češ, da to ne spada k predmetu na kar je odgovoril dr. Vitezić, da je moral navesti ta dva slučaja v dokaz, da je slovanščina deželni jezik v Istri. Predsednik je na to naglašal, da nikdor noče zanikati obstanka slovanskega elementa v Istri, toda hočejo le braniti širjenju istega na škodo italijanskega. Potem je dr. Vitezić posebno povdarjal, kakó se morajo pokoriti zakonom v prvi vrsti odvetniki, ki so prisegli, da bodo neprelomno izpolnjevali državne osnovne in vse druge zakone. Zaradi te opomnje navstal je velik hrup, češ, da dr. Vitezić dolži italijanske odvetnike krive prisege. Predsednik je pozval govornika na red. Dr. Vitezić je zaključil svoj govor s predlogom, da naj zbor prejde na dnevni red preko resolucije. — Zatem se je oglasil dr. Laginja. V mirnem, a temeljitem govoru omenil je, da bi bilo jako umestno, ako bi bili uže za dōbo Benečanov zemljo okrožili takó, da bi na jedni strani imel prevesje italijanski, na drugi pa slovanski živelj, kajti vsa različna jugoslovanska plemena, katera Italijani nazivljajo z raznimi imeni, čutijo se kot jeden sam narod. Slovani ne sovražijo italijanske narodnosti, toda hočejo imeti tudi svoja prava. Kar sem se naučil jaz italijanski, nadaljuje govornik, naučil sem se v hrvatskih šolah, a vi ste nas tudi učili, kakó je treba ljubiti svoj jezik in svojo narodno-t. Ako nam torej odrekate pravo, da rabimo naš jezik, morate ali zatajiti vaše učiteljstvo, ali pa priznati, da je bil vaš nauk neveljaven.

Ta zmerni in temeljiti govor napravil je na večino takó globok vtis, da se nihče več ni oglasil k besedi; celó poročevalec odrekal se je govoru, sklicujé se na poročilo. Resolucijo vsprejela je večina soglasno (71 glasov), potem so glasovali po imenu, istotako soglasno je glasovala manjšina (7 glasov) proti resoluciji. Predsednik je na to takoj zaključil zborovanje.

Dr. Gemelli je kljubu temu še predlagal, da naj se izreče zahvala predsedniku na spretnem vodstvu zborovanja, in pa da se odpošlje prepis resolucije s primerno zahvalo zaščitniku Italijanov, finančnemu ministru drju. Plenerju. Dr. Vitezić se je oglasil na to, zahtevajoč, da se predlog loči v dva posebna predloga. Naj se izreče zahvala predsedniku, toda kaj ima opraviti minister dr. Plener s pravosodnimi in jezikovnimi stvarmi? Razni italijanski odvetniki so nagovar-

jali predlagatelja, da naj umakne svoj predlog, toda predsednik se je oglašil z opomnjo, da je že zaključil zborovanje, torej ni več časa za stavljenje predlogov. Nato se razšli zborovalci med splošnim smehom.

Vsak nepristranski človek je dolžen priznati, da pri tem zborovanju, od katerega so Italijani pričakovali več, nego od vseh občinskih protestov proti dvojezičnim napisom, imela je moralno zmago slovenska manjšina na svoji strani.

Demonstracije v Trstu. V seji mestnega sveta Tržaškega dne 12. t. m. napadal je svetnik Spadoni odsotnega svetnika Nabergoja zaradi tega, ker je bil poslednji v prejšnji seji vskliknil „Nam niso mari dvojezični napisi“, ter hoteč dokazati, da so dejanja svetnika Nabergoja in njegovih somišljenikov v protislovju z njegovimi izjavami. Spadoni pa v tem ni pomislil, da svetnik Nabergoj ima tudi v mestnem svetu Tržaškem vsaj toliko prava, braniti prava slovenske in hrvatske narodnosti, kolikor ga ima ital. stranka istega sveta, da zagovarja le privilegije ital. narodnosti, ter zajedno demonstruje proti slovenski in hrvatski narodnosti; z druge strani pa se mora g. Nabergoj baviti s to stvarjo v drugim svojem svojstvu kot član slovenskega polit. društva za Trst in Istro in po tem v obče kot zastopnik slovenskega naroda. Gnjusno demonstracijo priredila je gale-rija proti okoličanskemu zastopniku Dolencu, kateremu niso dali govoriti. Med sejo zbralo se je doli na trgu pred občinsko palačo par stotin Slovanov, hotečih menda prirediti ovacijo svetniku Nabergoju. Sestalo se je tudi dokaj Italijanov, katerim so se pridružili še iz galerije prišedši Italijani. Slovenci so kričali „Živili Slovani!“ „Živio Nabergoj!“ i t. d., v tem ko so vpili Italijani — kar je priznal službeni list sam — „Doli s Slovani!“ „Smrt Slovanom!“ itd. Demonstrante je razdelila policija, da ne bi došlo do krvavih pretepov, kajti razburjenost med Slovani je silna vsled neprestanih izzivanj. V tem so zaprli 5 Slovanov, katere so že izročili deželnemu sodišču, a Laha niso zajeli ni jednega. Še le pozneje (naslednji dan) zaprli so i 4 Italijane, ker so z odurnimi klici dajali oduška svojemu srdu nasproti Slovanom. Na drugem kraju mesta prišli so stražarji jednega delavca in ga odgnali v zapor; tega delavca je pretepla italijanska druhal, kakor je priznal takisto službeni list sam. Siromak bil je skoro 4 dni v zaporu.

Tržaški Sokol, otvorivši si novo (se ve da doslej še le najeto) popravljeno in olepšano poslopje, privabil je k slavnosti kakih 500 oseb Tržaškega občinstva, kateremu so se pridružili zlasti tudi zastopniki Goriškega Sokola. Starosta dr. Gregorin je označeval važnost sokolstva na razne strani, povdarjajoč, da se lepo razvija tudi Trž. sokolsko društvo, ki šteje že doslej več členov, nego vsako drugo sokolsko društvo slovensko. Ugajala je trditev, da pri Slovencih ne sme biti razlike med delavcem in gospodom, ker smo vsi le delavci. Vojaška godba je svirala slovenske komade, mešani pevski zbor je odušeleval občinstvo z lepo izvedenim petjem, šaloigra, v rokah pripoznanih nadarjenih naših diletantov, je pa kratkočasila mlado in staro. Trž. Sokol ima zagotovljeno bodočnost, ker se ravna po razmerah in pošteva pred vsem srednje sloje, katerim se ne sramujejo biti v družbi aristokrati duha in kapitala.

Anarhizem in irredentizem v Trstu in v Istri. Te dni so zasačili v Trstu Benečana, ki je trošil in pilepljal po mestu oklice anarhiške vsebine. V Pulju pa so zajeli človeka, ki je delil veleizdajske spise Tržaško irredentistiške družbe „Circolo Garibaldi“. „Naša Sloga“ objavlja zajedno s poslednjim dejstvom prošnjo njenega dopisnika, da bi to

prijavila slovanskim drž. poslancem, da morejo to pokazati grofu Franu Coroniniju kot nov dokaz, da na Primorskem res ni irredentovcev in veleizdajcev. — Razni časopisi v Italiji pa prinašajo tendenciozno pretirana poročila iz Primorja. Pravijo n. pr., da so zapori po Istri itd. takó prenapolnjeni, da morajo jetnike pošiljati v zapore v Ljubljano, Celovec, Gradec, Istrska mesta da so prenapolnjena vojakov, a tržaški okoličani da že ostavljajo svoj dom.

Zadušnica za carja Aleksandra III. bila je v Trstu po inicijativi tukajšnjega ruskega podkonzula dne 22. t. m. v pravoslavni cerkvi pri sv. Špiridijonu. Svečane službe božje udeležil se je ces. namestnik vitez Rinaldini, z različnimi namestniškimi svetniki in načelniki raznih civilnih in vojaških oblastij. Poleg konzulov raznih držav bila je v cerkvi velika množica občinstva. Prekrasno petje je napravilo globok vtis.

Slovenska nadaljevalna obrtna šola v Gorici odprla se je dne 22. t. m. Vodja te šole je ces. svetnik g. Vodopivec. Pouk je vsak torek, četrtek in soboto zvečer in pa ob nedeljah dopoldne. Umevno je, da bo de ta novi zavod velikanske koristi za goriške Slovence, ako jo bodo obrtni učenci obiskovali marljivo.

Zasluzena ovacija. Minolo nedeljo dopoldne pripeljal se je držav. poslanec grof Alfred Coronini z Dunaja v Gorico. Ta poslanec je o sedanjem kritičnem vprašanju gledé dvojezičnih napisov itd. jasno pokazal, kakó mu je na srcu blagor Slovanov na Primorskem, ki se bojujejo za enakopravnost z gospodujočo manjšino, z italijanskim življem. Nasprotno pa je ob isti priliki pokazal grof Fran Coronini, kakó malo mu je mari za slovanski živelj, kajti, dasi so ga volili v državni zbor Slovenci in Italijani, postavil se je popolnoma na stališče poslednjih, in se potegoval izključno le za njih interese. To velikansko razliko nazorov spoznali so najskromniši izmed Goriških Slovencev, ki hvaležno priznavajo neustrašnost poslanca grofa Alfreda Coroninija. Uporabili so zatorej ugodno priliko, da mu na skromen način pokažejo globoko svoje spoštovanje in iskreno hvaležnost. Na kolodvoru zbralo se je par sto ljudi, ki so priredili prišedšemu poslancu presrčno ovacijo. To ovacijo smatrajo ti zajedno kot nekako posredno demonstracijo proti grofu Franu Coroniniju. Tržaškim židovsko-liberalnim listom ta pojav se veda ni bil po volji, zatorej so poročilo o ovaciji, ker iste že tajiti niso mogli, zasukali popolnoma izmišljeno takó, češ da so Italijani na kolodvoru vikali takó krepko, da so se Slovenci morali umakniti. No, kljubu tej domišljavosti pa nikakoršna tendenciozna vest ne more zanikati poštenega postopanja poslanca grofa Alfreda Coroninija, in Slovincem ostaje še vedno svoboda priznavanja zaslug teh, kateri jih imajo za nje.

Slovenske šole v Gorici. Mestni svet v Gorici sklenil je res v poslednji svoji seji, da proti naredbi dežel. šol. sveta, po katerem mora odpreti občina na svoje stroške Slovincem prepotrebno osnovno šolo, odpošlje utok na upravno sodišče, ker je ta utok zavrglo ministerstvo za nauk in bogočastje. Ker se je v dotični seji slišal izmed občinstva koji „živio“-klic, dal je župan zabeležiti v zapisnik seje to „neshišano, predrzno izzivanje“. (!)

Bratovščina sv. Cirila in Metoda v Trstu imela je te dni svojo glavno skupščino. Zboru je predsedoval podpredsednik g. M. Mandić. Bratovščina ima 257 gld. 08 uč; sedaj namerja nabaviti si lepo zastavo.

O dvojezičnih napisih je sedaj nekoliko potihnilo. Koalovani slovanski poslanci so bili raztrosili govorico, kakor da bi se bili pogovarjali s pravosodnim ministrom, ter da bi jim bil obečal ta, da njegova naredba o dvojezičnih napisih se izvede polagoma. To pa,

kakor so sporočili v „Sl. Narodu“ pozneje, ni res, in sedaj se v resnici širi mnenje, kakor da bi se bila vlada umaknila popolnoma. Grof Fr. Coronini je menda najbolj potegoval se za ital. stranko. Nekateri celo menijo, da posledice ital. izgredov ne bodo zadevale ital. narodnosti, ampak Slovence. Nepristranska kritika, naj jo sučejo v koaliciji, kakor hočejo, je uže dognala, da, ako bi imeli trpeti Slovenci, trpeli bodo pa še bolj državni interesi. Ako je koalicija uže takó šibka, da se udaje celó na škodo državnih in dinastiških interesov, potem si morejo poklicani činitelji pač napraviti sodbo, ali ima taka zveza še pravo do obstanka. Če v taki koaliciji še vztrajajo nekateri slovenski poslanci, potem so isti dozoreli za vsako zvezo, ki bi se dala še kedaj vstvariti na kvar narodom in državi.

Shod zaupnih množ v Ljubljani bode dne 29. nov. Načrt resolucij se je uže razposlal rodoljubom slovenskih pokrajin. Poročajo, da je zanimanje za shod veliko, in se je uže doslej oglasilo znatno število teh, ki se hočejo udeležiti shoda. Takó zvana konservativna stranka pa še nadalje navaja neveljavne razloge, kateri jej branijo priti na shod; v resnici pa ima vezane roke, ker jej od zgoraj ne le sedaj, ampak uže leta in leta dajejo navodila in ukaze, kakó naj postopa v protislovanskem smislu v obče in proti slovenskim narodnim težnjam posebe. Prej je takó krasno slikala v soglasju s podkupljenim židovstvom slovenski „panslavizem“, „ortodoksizem“ in „panrusizem“; dosledno je dobila nalog, z istim židovstvom zatlačevati ta mnogovrstna strašila. Ker pa teh strašil med Slovenci ni, mora jih izmišljati, in ker to ne gre leta in leta lahko, treba je iskati kak stavek, fraze in besede, katere je kedaj zagrešil „Slov. Narod“, in to izdaje še vedno pri pristaših protislovanske stranke. O resolucijah, katere sklene shod, bode najprimerniše poročati in govoriti po shodu. Ker pride toliko inteligencije skupaj, in to ne le posvetnega stanu, nadejajo se celó širše narodne množice, da shod sklene kaj dostojnega in ugodnega tudi ko bi pošteval le kratko dobo položaja. Mi iskreno želimo velikega vspela na shodu in jednako srečnega vplivanja na nadaljnje naše obče delovanje.

Deželni šolski svet kranjski in pa slovensčina na gimnazijah. Deželni zbor kranjski sklenil je bil v poslednjem svojem zasedanju resolucijo, da naj bi se poučevali na višem gimnaziju v Ljubljani v V. in VI. razredu vsi predmeti na slovenskem jeziku. Te dni posvetoval se je dež. šol. svet kranjski o tej resoluciji, in pri tem izjavil je poročevalec, da ne more priporočati ministerstvu te resolucije, član prošt Klofutar pa je celó priporočal v daljšem nemškem govoru, da naj bi se na nižem gimnaziju odvzelo slovensčini nekoliko predmetov, češ, da se nemščina poučuje premalo.

Spletke štajerskih Nemcev proti slov. gimnaziju v Celju. „Slov. Narod“ sporočili so te dni iz Žalca, da je okrajni glavar Celjski, dr. Wagner, osebno agitiral za to, da bi se trg Žalski potegnil za ustanovo slovenskega gimnazija v Žalcu, samo zato, da ne bi se osnoval gimnazij v Celju. Občinski odbor pa se je nasprotno sklical na svojo prejšnjo peticijo, v kateri prosi za slovenski gimnazij v Celju. V izredni seji dne 18. t. m. namreč sklenil je to-le; „Na poziv g. c. kr. okr. glavarja Celjskega, naj se Žalčani, oziroma občinski zastop v Žalcu poteza za to, da se ustanovi slovenski nižji gimnazij namesto v Celju v Žalcu, storil je občinski odbor občine trga Žalec sklep:

Občinski odbor občine trga Žalec smatra slovenski nižji gimnazij za južni del spodnjega Štajerskega jedino le mogoč s sedežem v Celju kot jedinem naravnem središču; on tedaj ostane pri svoji, v odborovi seji dne 26. avgusta 1894 so-glasno skleneni peticiji na ces. kr. naučno ministerstvo, v kateri prosi za ustanovitev slovenskega gimnazija v mestu Celju ter pričakuje od slov. poslancev, da se potegujejo z vsjo odločnostjo za uresničenje te narodne zahteve“. — A ne samo Žalcu, tudi Sv. Jurju ponudil je g. dr. Pavel Wagner Celjski gimnazij. V ta namen prinesel je omenjeni okr. glavar dne 17. t. m. takoj dve peticiji s seboj, kateri naj bi se odposlali s potrebnimi podpisi v imenu St. Jurske občine državnemu zboru in pa naučnemu ministerstvu. Ti dve peticiji so res podpisali vsi, ki so bili baš pri roki, celó ženske. Dne 18. t. m. pa so prišli na Št. Jurij dež. poslanci gg. Vošnjak, dr. Sernec in dr. Dečko na pogovor z zaupnimi možmi St. Jurskimi. Ti moške sklenili so odposlati na drž. zbor peticijo, v kateri prosijo za gimnazij v Celju ter preklicujejo svoj podpis vsi oni, ki so vsled krivega napotila podpisali prošnjo za gimnazij v St. Jurju. — To snov uporabili so poslanci Miha Vošnjak in tovariši za interpelacijo v državnem zboru, v kateri vprašajo, ali je bila vlada naročila dr. Wagnerju to popotovanje.

„Novi car Rusov“. Pod tem naslovom je priobčila Celjska „Domovina“ članek, ki ga more danes v obče napisati le še kak Žid, na Slovenskem pa najprej kak vzgojenec dr. Mahničeve šole. Obžalujemo!

b) ostali slovanski svet.

Državni zbor. Poleg nadaljevanja o razpravljanju zadnjič omenjenih predlog prišla je na vrsto tudi predloga o razprodaji („Ausverkauf“, „Stralcio“); s tem zakonom hočejo vsaj nekoliko zabraniti sleparstvo, ki se pogostoma skriva pod imenom „razprodaja“, zajedno nekoliko zaprečiti neopravičeno konkurencijo, ki jo delajo ravno take razprodaje pošteni trgovini.

Prešlo je sedaj leto, odkar je nastopilo Windisch-Graetzovo ministerstvo, katero je bilo obečalo kot glavno točko izvršenja volilne reforme. Doslej pa se koalijskim klubom ni čisto nič mudilo, in so še le sedaj na pritisk začeli premišljevat in priobčevati razne načrte. Trdijo, da vlada se je zjediniła za jeden poseben načrt, a ta do danes ni še priobčen; zato ni vredno, da bi se bavili z drugimi zasnutki, kakor n. pr. poljskim, ki po načelu ni toliko napačen, a gledé na razdeljevanje novih poslancev (katerih bi bilo po tem načrtu 43) po raznih deželah, bi ga Slovani nikakor ne mogli sprejeti.

Poslanec Spinčič, Biankini s tovariši, katerim se za potrebo pridružujejo vedno tudi Mladočehi, potem ti poslednji so stavili prošle dni zaporedoma interpelacije, o katerih omenimo nekoliko v bodoče. Dotlej bomo tudi uže vedeli, pri čem smo z volilno reformo.

Češko. Zanimiva in nekoliko prehvapljavača državnozborna volitev izvršila se je dne 19. t. m. v Kolinskem okraju. Izvoljen je namreč Fr. Rašin, oče dr. Rašina, nekakega voditelja takó zvane pokrokarske, napredne ali radikalne stranke. Dobil je 242 glasov nasproti oficijalnemu kandidatu mladočeške stranke, dež. poslanca Horaka, za katerega je bilo oddanih 94 glasov, v tem ko je glasovalo za staročeškega kandidata gosp. Vacka 77 volilcev. „Nar. Listy“ smatrajo ta rezultat kot protest proti sistemu in sedanjemu položaju; kajti volilci so izrekli g. Horaku zaupanje, ali hoteli so doseči sedaj posebno namero z izvolitvijo Rašina. Ta se

pa v drž. zboru pridruži Mladočehom. — Dr. Jul. Gregor je odstopil od načelnštva eksek. odbora mladočeske stranke, ker se hoče omejiti izključno na vodstvo „Nar. Listov“. — V državnozbornem klubu Mladočehov je dr. Engel izvoljen zopet predsednikom, in to on tudi zasluži, kakor že davno in v obče pripoznavajo Čehi sami.

Volitve v občinskem sovetu v Pragi. V seji mestnega odbora v Pragi dne 15. t. m. sta bila izvoljena Mladočeh dr. Podlipny prvim in Staročeh dr. Choen pa drugim županovim namestnikom.

„Narodni velikozavod“. Čehoslovani so se lotili zbirati denar, da bi zasnovali kako gospodarsko podjetje, ki bi bilo zares narodno, narodu na korist ne le v gmojem, ampak neposredno tudi v nacionalno-kulturnem pogledu. Na sto in sto polah nabirajo zneske med vsemi sloji, med najširšimi množicami narodovimi. Podpisanih je morda že kakih 200.000 gld. Se ve da, mnogo ni možno pričakovati, naj se zbere še toliko vsota; ali začetek je storjen, in moralna sila bo delovala dalje, da se razvije kaj večjega, ali pa da se napravi več zavodov, t. j. tovarnen ali v obče gospodarskih podjetij in zasnov. Vsekakor bodo take narodne zavode zasajali na tistih krajih, kjer je n. pr. narodna opasnost, torej pred vsem ob mejah, ali kjer je češko naseljenje pomešano z nemškim.

„Vyšehrad“ nasvetuje „kolonizacijsko banko“, da bi kupovala ter narodu ohranila posestva, ki bi drugače po dražbi prišla v tuje roke. Ta nasvet meri po takem na tisto, kar smo tudi mi po drugih in našem listu dokazovali za Slovence kot potrebno, namreč zasnovi kakega delniškega društva, ki bi po vseh slovenskih pokrajinah kupovalo tudi vodne in druge prirodne sile, ki bi ostale narodu na korist in v zaščito. Tudi so s tako namero zasnovana nemška društva „Nordmark“, „Südmark“ itd.

Čehoslovani, če se zares primejo dela, tudi kaj izvrše, naberejo polagoma par milijonov, in s takim zneskom se utegne potom delniškega društva ali „kolonizacijske banke“ storiti jako mnogo, ker taka banka le posreduje, torej pospešuje promet v določenem smislu in more tako z 1 milijonom 10 in več milijonov gospodarske vrednosti rešiti in ohraniti narodu. Morda se po češki inicijativi zdramijo tudi Slovenci za analogno, jako nujno namero.

Narodna jednota pošumavska na Češkem jako intenzivno deluje v prosep in zaščito češke narodnosti. Te dni se otvori v Plznu prva tržnica (štacuna) izdelkov narodnih jednot (društev), pošumavske in severočeške. V tržnico se bodo znašali izdelki vse jugočeške obrti, in takó pridejo domačini najceneje in najprimernije po domače izdelke vsakovrstnega blaga. V tej organizaciji se izvaja gledé na domače izdelke tista misel, katero uže dalje časa izvajajo Slovenci Tržaške okolice gledé na domače pridelke, sosebno vina. Čehi pa imajo tudi to organizacijo, da v svojih delavnicah se izučujejo v raznih rokodelstvih in obrtih.

„Narodni Listy“ o slovanski organizaciji. „N. L.“ objavili so te dni primeren članek, o razmerah slovanskih narodov v Avstriji. Članek naglašá, da so te razmere danes take, da se Slovani ne ubranijo čedalje srditejših in drznejših napadov Nemcev, Madjarov in Italijanov, ako se ne organizujejo drugače. Slovani ne smejo računati na varstvo vladino, še manj pa na njeno podporo v nejednakem boju, dasi so najzanesljivejša podpora dinastiji in jedine jamstvo za obsta-

nek države. Ta položaj je tak, da je slovanska večina dejstveno povsodi v manjšini ter se niti ganiti ne more. Skrajni čas je torej, da se posamična slovanska plemena spoznavajo medsebojno ter da si ugledajo pot do jednotne organizacije vseh slovanskih narodov. A glavna misel članka je v tem, da priporoča Slovanom učenje največjega in glavnega slovanskega jezika, ter proučevanje literature, ki je pisana na tem jeziku. Za sedaj se more to vršiti praktično jedino privatnim putem. Ni davno, kar smo slišali jednako misel tudi od strani jednega znamenitejšega člana mladočeske stranke. Slovanski mlajši naraščaj pa le premalo poštevá to potrebo.

Dr. Klaić o koaliciji. Dunajski dopisnik Petrograjskega „Kraja“ pogovarjal se je te dni z dalmatinskim poslancem dr. Klaićem o koaliciji. Dr. Klaić se je izjavil tako-le: „Koalicija ne stoji na čvrstih nogah. Hohenwartov klub, ki je sestavljen iz najrazličnejših elementov, ne ostane dolgo časa v koaliciji. Potem zasnuje se ob priliki nova koalicija in sicer iz združene nemške levice, Poljakov, Corinijevega kluba, Malorusov in češkega plemstva.“

Fran Ks. Kuhač, hrvatski glasbenik izsledovatelj zgodovine slovanske glasbe in pisatelj, praznoval je dne 20. t. m. v Zagrebu v najožem krogu svojo 60letnico. Slavljencu čestitala je deputacija hrvatskih glasbenikov, katero je vodil glasbenik Fr. S. Vilhar.

Hrvatska stranka prava. Dne 5. in 6. decembra t. l. sestane se v Zagrebu razširjeni klub stranke prava, K posvetoivanjem pričakujejo tudi deželne in državne poslance iz Dalmacije in Istre. Od tega shoda pričakujejo važnih in odločilnih sklepov gledé organizacije opozicije. Razpravljali bodo o glasilu stranke, „Hrvatski“, kakor tudi o razmerah hrvatskih državnozbornih poslancev nasproti Mladočehom, ker so se postavili „Narodni Listy“ poslednji čas na neprijazno stališče nasproti hrvatski „stranki prava“. Ta shod sezval je baron Rukavina.

Glagoljski obred v Dalmaciji. Te dni obiskal je biskup Splitski, Nakić, nadbiskupa Zagrebskega, Posilovića in biskupa Strossmayrja, da se posvetojuje z njima o uvedanju glagoljskega obreda v svoji dijecezi. O vspehu tega obiska poročajo iz Zagreba, da je biskup Nakić izjavil, da hoče po svoji moči podpirati glagoljski obred v svoji škofiji, dasi je bil doslej protiven istemu, in so se celó nekateri duhovniki zaradi tega pritožili pri sv. Stolici.

Deželnim predsednikom v Bukovini imenovan je dvorni svetnik Göss, dosedanji deželni voditelj.

Na katoliškem shodu niževavstrijskem je princ Liechtenstein razvil povoljno pravičen celokupen socijalno gospodarstveni program, ki kaže, da je ta načelnik socijalne krščanske stranke proučil zaresniše teorije ter združil jih, kakor zahtevajo načela te stranke. Takó jednotno premišljenih govorov ne slišimo pogostoma.

Katoliški shod v Stolnem Belgradu. Dne 18. t. m. bil je pod predsedstvom biskupa Steinerja katoliški shod v Stolnem Belgradu na Ogerskem. Namen shodu je bil protestovati proti cerkveno-politiškim prenosom in skleniti resolucije v tem smislu. Na čelo tega pokreta stavila se je madjarska inteligencija, posebno plemstvo in duhovščina. Shoda udeležilo se je več tisoč ljudij. Sklenili so 7 resolucij, od katerih se dostaje prvih 5 katoliškega šolstva in vzgoje otrok ter recepcije Židov, šesta pa določá, da naj bi se naprosil kralj za uvedenje katoliške avtonomije, in sedma, da shod naprosi kralja, da ne potrdi cerkveno-politiških prenosov.

Po smrti cara Aleksandra III. Dva dni pred smrtjo se je car Aleksander III. dolgo razgovarjal s svojim

sinom in naslednikom. Doznalo se je, da so bile snov razgovora vse eventualnosti, ki bi utegnile nastati vsled njegove smrti; dal je sinu nasovete za vse slučaje. Car sam je tudi narekal cesarjeviču brzobjavke, katere naj odpravi glavarjem posamičnih držav, ko nastopi vladarstvo. Ta brzobjavna pisma svedočijo, da hoče car Nikolaj slediti v vsem zunanjo politiko svojega očeta ter da hoče vladati povsem po njegovem vzoru.

Od 6. do 8. novembra ležalo je truplo carja Aleksandra III. v odprti krsti na odru v Livadijski cerkvi, kamor so je prenesli v slovesni povorki v spremstvu vse carske obitelji. Dne 8. krenil je imponantni spreved iz cerkve v Jalto k pristanišču, kjer je bil postavljen velik oder, in kjer je v pristanišču čakala križarka „Pamjat“ Merkurij“. Po slovesni zadušnici odnesli so Kozaki truplo na isto križarko, ki je odpelala v Sevastopol. Car Nikolaj, carica vdova, veliki knezi in inozemski principi vkrkali so se na parnikih „Dvanajst apostolov“ in „Oriol“. V Sevastopolu prenesli so krsto na kopno car Nikolaj in veliki knezi. Od tod je po raznih cerkvenih slavnostih krenil spreved v posebnem vlaku po železnici preko Simferopola, Pavlovgrada, Spasova in Harkova v Moskvo, kamor je došel dne 12. t. m. predpoludnem. V dvorskem paviljonu čakal je veliki knez Mihailj Sergij s predstojniki oblasti, dočim so svečeniki molili. Car in veliki knezi vzdignili so krsto iz vlaka ter jo položili na mrtvaški voz. Po tem je spreved krenil po določenem programu v mesto. Vsa poslopja bila so preprežena s črnim suknom, in vsa pot je bila gosto pokrita z jelovim listjem, ljudstva bila je ogromna množica. Spreved je postal pri 4 cerkvah, kjer so se opravile molitve, potem so nesli krsto na krasni mrtvaški oder v arhangeljsko cerkev, kamor je bil dovoljen pristop občinstvu. Dne 13. t. m. pa je krenil vlak v Petrograd. Pogreba so se udeležili poleg carske obitelji nadvojvoda Karol Ljudevit, kot zastopnik cesarja Frana Josipa I., veliki knezi in velike kneginje, princ in princesinja Waleška, vojvoda Koburški, velika vojvodinja Mecklenburg-Schwerinska, princ Oldenburški, grški kralj Jurij, knez Nikola črnogorski, Aleksander, kralj srbski, švedski prestolonaslednik, vojvoda hesenski, princ Henrik pruski, in mnogo druge visoke gospode ter inozemskih vojaških deputacij. Iz Francije je došla posebna deputacija, ki je zastopala francosko vlado. Pogreb je bil imponanten, tako sijajen, kakor ga Evropa ni še videla enakega. Truplo so shranili dne 19. t. m. v grobnici katedrale sv. Petra in Pavla. Prekrasnih, dragocenih vencev je bilo več tisoč, nad sto bilo jih je iz zlata in srebra, venec sibirskih trgovcev stal je 15.000, drugi pa 5000 rubljev. Cesar Fran Josip je poslal velik venec iz odbranih cvetic znamenitega Schönbrunškega cvetličnjaka. — Narod je v stotisočih hrumel h krsti pokojnega carja ter poljubljal mu roko. Zadušnice pa je opravljal ves ruski narod in ves pravoslavni svet. Francoski narod se je zavil ravno tako v črno obleko, kakor sam ruski narod. Slovani, kjer so le mogli, izražali so sožalje nad izgubo velikega vladarja.

Poroka carja Nikolaja II. z veliko vojvodinjo Aleksandro Feodorovno vršila se bodo jutri (26). Ker je carska obitelj i ruski narod v globoki žalosti na izgubi carja Aleksandra Aleksandroviča, bode poroka v ožem krogu povse na tihem. Drugi dan po smrti carja Aleksandra III. prestopila je princesa Alisa v pravoslavlje, dobivši ime Aleksandra. Car Nikolaj II. jej je pa s posebnim manifestom istega dne pridell ime „Blagovernaja Velikaja Knjazna Aleksandra Feodorovna“ z naslovom „Imperatorskoje Visočestvo“.

Zunanja politika carja Nikolaja II. Ruski minister za vnano posle, pl. Giers, izdal je to-le okrožnico: „Vsprejemši najvišjo oblast, katero mu je naložila previdnost

v svojih nepreračunljivih sklepih, sklenil je naš vzvišeni vladar, da vsprejme po vsem obsegu tudi vzvišeno zadačo, katero si je postavil njegov nepozabni oče. Njegovo veličanstvo posveti vse svoje sile notranjemu blagostanju Rusije ter se ne odmakne v ničemer od mirne, socialne in trdne politike, ki je toli povspešila splošno pomirjenje Rusije; ta ostane zvesta svojim tradicijam, da bode iskala dobrih odnošajev do vseh vlastij, videč v spoštovanju pravice in postavnega reda najboljše jamstvo za varnost držav, kakor pričetkom slavne vlade, ki pripada sedaj zgodovini, le v idealu močne in srečne Rusije, sebi na dobro in nikomur na škodo. Danes, ob začetku nove vlade, izjavljamo se jednako iskreno za ista načela da bi se uporabljala blagonsno mnogo let in nespremenjena.“

Dijaško sožalje. Ruske in avstrijske novine so objavile vest, da so slovanski dijaki Dunajskega vseučilišča poslali dijakom Moskovskega vseučilišča naslednjo brzobjavko: „Slovanski dijaki, Malorusi, Bolgari, Hrvati, Srbi, Slovenci in Slovaki, poštevajo za svojo dolžnost, da časté spomin tega, katerega časti vsa Rusija in ves slovanski svet, in v katerem je Slovanstvo izgubilo prvega Slovana. Brezmejna tuga ruskega naroda je tudi tuga vse slovanske družine. Hvaležni sinovi te družine izražajo globoko sožalje svojim dragim tovarišem, dijakom Moskve, te stare prestolnice, in prosijo sprejeti zagotovilo, da po pokojnem velikem ruskem carju odkrito plakajo ne le Rusi, ampak vsi Slovani“. Moskovski dijaki so se po vseučiliščnem rektorju P. Nekrasovu uže zahvalili Dunajskim slovanskim vseučiliščnikom, od katerih je bilo poslano izražanje sožalja.

Bismarck o ruski politiki. Bismarckovo glasilo „Hamburger Nachrichten“ pisalo je o okrožnici, katero je izdal pl. Giers o nastopu novega carja med ostalim i to-le: „Novi car v zunanjem področju ne more storiti nič boljšega, nego da nastavlja politiko svojega očeta. Da si pridrži Francosko vedno na svoji strani, Rusiji ni treba drugega, nego da postopa jednako s Francozi, kakor je postopala doslej. To je nič ne stoji, daje jej svobodne roke in zajamčuje mir v trozvezi. Francija ga noče rušiti brez sokoljenja od strani Rusije, ta pa nima razloga za to. Rusija nima tudi ničesar želeli od Nemčije. V slučaju vojne utegnili bi Rusija izgubiti oni izvrstni položaj, ki ji omogoči, da se posveti svojim interesom v Aziji brez strahu, da bi ji Angleška sama ali v zvezi s kojo drugo silo križala pot na Vstoku. . . . Posebno zanimanje vzbuja toplina govora, ki se čuje z Dunaja nasproti Rusiji. To dejstvo spominja na nastojanje Avstrije izza poslednjih let, da pride z Rusijo do sporazumljenja, katero bi omogočilo večjo politiško svobodo Avstro-Ogerske. Videli bomo v kratkem, ali se vsled promene na ruskem prestolu zadovolji željam avstrijskim.“

Nova trozveza? Angleški ministerski predsednik lord Rosebery se je te dni v Guidhallu izjavil s tako prisrčnimi, simpatičnimi besedami o smrti carja Aleksandra III., da v obče smatrajo ta govor kot nekako obveščanje, da kani Angleška pristopiti k francosko-ruski zvezi. „Standard“ priznava, da se niti eden evropskih državnikov o Rusiji ni izjavil takó simpatično, kakor Rosebery, ter konstatuje, da je ta govor presenečil Dunajske politiške kroge. V Berlinu so vedno računali na tekmeštvo Angleške in Rusije v Aziji, a Gladstone se je vsakemu resnemu nasprotstvu izogibal jako modro. Lord Rosebery pa je učenec Gladstonov, in možno je, da dovede Rusijo in Angleško do popolnega sporazumljenja.

O carju Nikolaju II. je važno sosebno to, da je izjavil sv. sinodi, da hoče ravnati se po zgledu pokojnega očeta ter služiti domovini in pravoslavni cerkvi. Potem moremo soditi, da ostaneta zastopnika sv. sinode

še nadalje oberprokurator Konstantin Petrovič Pobjedonoscev in Vladimir Karlovič Sabler. Kakor znano, Pobjedonosceva črti čez vsako mero Židovstvo, katero ga stalno skuša izpodkopati.

Popotovanje Košuta po Oggerski. Te dni popoval je Fran Košut, sin revolucionarja Ljudevita Košuta, po Oggerski. V raznih mestih vsprejeli so ga z uprav kraljevsko počastjo. V Debrecinu priredili so mu dne 18. t. m. sijajen banket, pri tem so se vršile veleizdajske demonstracije, take, da jih noče navesti niti židovsko novinstvo. Po banketu odposlali so brzojavni pozdrav kralju italijanskemu. To postopanje obsojajo najstrože celo resni oggerski listi, pozivljajoč vlado, da stori konec takemu početju. Stvar se je razpravljala tudi v madjarskem zboru, a vlada se ni vedla posebno taktno in častno. Menijo, da Košutovstvo utegne uničiti Wekerlejevo vlado, v posledicah pa tudi židovski madjarski liberalizem. Dr. Wekerle je šel k cesarju v Beč.

Srbsko-madjarsko pobratimstvo. Kakor se čuje iz Belegagrada, priredi „Beogradsko pevačko društvo“ v kratkem izlet v Budimpešto, kjer namerja prirediti dva koncerta. Poleg srbskih pesmij hoče peti i dve madjarski. „Obzor“ pripominja k temu: „Duša tega izleta, framason in prijatelj Madjarov Svetomir Nikolajević, prireja bratimljenje z Madjari baš v čas, ko isti na poznani način postopajo z oggerskimi Srbi“.

O rusko-poljskih odnosih v umetnosti in literaturi. V Železni Volji pri Varšavi je bil nedavno postavljen spomenik poljskemu skladatelju Chopinu in sicer najbolj po prispevkih ruskega skladatelja Balakirjeva, ki je velik častilec Chopinove glasbe. Balakir je bil pri odkritju spomenika sam prisoten, ali poljski slavnostni govornik ga ni niti omenil. Lani je prišel ruski umetnik Rëpin v Krakovo, da bi obiskal Matejko, ali našel ga je v krsti in se je udeležil njegovega pogreba. V obče se Rusi zanimajo sosebno sedaj za poljsko književnost in umetnost, v tem ko poljski književniki in publicisti do cela prezirajo rusko umetnost in literaturo; večina jih ne pozna niti Puškina, Lermontova, Gogolja, Turgenjeva, Dostojevskega in Tolstega, in če so nekateri kaj čitali iz ruskih klasikov, čitali so odlomke na gimnaziji ali pa nemške in francoske prevode. Ruskih avtorjev skoro da ni preloženih na poljščino. Kar se dostaje poljske opere, je značilno to, da v Varšavski operi ni bila dana še niti jedna ruska opera: niti Rubinstein ni dobil milosti pri Poljakih. Zato prav pravi češki „Vysehrad“: „S takim postopanjem pripravijo se Poljaki ob poslednji ostanek simpatije, katero so jim doslej ohranili Rusi“.

25letnica Belgrajskega gledališča. Dne 1. decembra t. l. bode 25 let, od kar deluje gledališče v Belem gradu v lastnem svojem domu, katero je zgradil srbskemu narodu knez Mihajlo. To 25letnico namerjajo slaviti po tem le programu: Dne 1. dec. bode cerkveno blagodarjenje, potem gredo vsi udeležniki korporativno k spomeniku kneza Mihajla, osnovega prvega narodnega gledališča v Srbiji; pred spomenikom položijo gledališni upravitelj srebrna venec. Potem bode skupen obed. Zvečer izusti upravitelj v gledališču slavnostni govor, zatem bode slavnostna predstava („Gjuradj Branković“, histor. drama, katera se je vprizorila kot prva predstava 10. novembra 1868. leta na ustanovljenem narodnem pozorišču.) — Dne 2.: Zvečer slavnostna predstava („Djido“). — Dne 3.: Zvečer slavnostna predstava („Otačbina“). — Dne 4.: Zvečer predstava („Otelo“) in dne 5. predstava („Sudjaje“).

Nemci o jezikovnem vprašanju v Avstriji. Berolinska „Norddeutsche Allg. Ztg.“ izjavila se je te dni o našem jezikovnem vprašanju. Piše namreč med ostalim: „Avstrijska vlada bi bila morala vedeti, da prebivalstvo istrskih mest ne bode sodilo naredbe o napisih s praktičnega, ampak s političnega stališča. In s tega stališča bila je naredba neizogibno potrebna, hoče namreč v Avstriji postopati po enakem pravu in pravično. Moderne razmere provzročile so, da večinoma v mestih osredotočene manjšine ne morejo več vzdrževati veljave svojega jezika za vse javno življenje. Narodi pa smatrajo jezikovno enakopravnost za neizogibno potreben dokaz politične in socialne enakopravnosti. Poleg praktične potrebe pa je samo numerično razmerje med narodnostimi v takem okraju odločilni moment za jezikovna prava. To je morda na kvar starim kulturnim jezikom, toda logičnim nasledkom sankcioniranih načel za javno življenje nikakor ni možno umakniti se.“ „Slov. Narod“, naglašajoč to izjavo, pripominja na kratko: „Čudno, da so to uvideli že Berolinski krogi, le naši vladni krogi tega še nočejo uvideti.“

Italijanski dijaki in pa izgredi v Istri. Te dni so zborovali dijaki v Rimu, da razpravljajo o poslednjih izgredih v Istri. Ta shod bil je tako vihar, da je redarstvo moralo razgnati zborovalce. Napadali so Avstrijo v najdrzejših izrazih ter sklenili resolucijo, v kateri proslavljajo zločinca Oberdanka v odgovor „izzivanj“ Avstrije.

Sole v Avstro-Oggerski. V celokupni avstro-oggerski državi je 36.680 osnovnih šol, v katerih je 93.394 učiteljev in okoli 6 milijonov otrok. Učiteljske je 147 z 1713 učitelji in 14.000 gojincev. Gimnazijev in realk je 446; na njih poučuje 6113 profesorjev, učencev pa je nad 60.000. Vseučilišč je 11: na Dunaju, v Pragi (dvoje; češko in nemško), v Pešti, v Gradcu, Levovu, Krakovu, Inomostu, Kološu, Zagrebu in Črnovecih. Na teh vseučiliščih predava 1190 profesorjev, slušateljev pa je vpisanih okoli 19.000. Vinarških šol je: 7 na Dunaju, 11 v Pešti, 2 v Pragi (češka in nemška), v Brnu, Gradcu in Levovu po jedna. Profesorjev na istih je 264, slušateljev okoli 3000. Tehniških, trgovskih, gozdarskih, pomorskih in obrtnih šol je 1526 z 8193 učitelji in 147.000 učenci.

Anton Rubinstein. Svetovnoznani ruski skladatelj Anton Rubinstein umrl je dne 20. t. m. v Peterhofu nenadoma za srčno kapjo. Kaj je bil Rubinstein, to zna ves omikani svet; po smrti Lisztovi je bil Rubinstein neoporečno prvi pijanist sedanjosti.

Rubinstein se je rodil dne 30. novembra 1830. l. v Vehvotynecu v Besarabiji. Prvi pouk v glasovirju dajala mu je mati, pozneje pa, ko se je Rubinsteinova rodbina preselila v Moskvo, kjer je oče osnoval tovarno za izdelovanje svinčnikov, nadaljeval je 6 letni Anton R. svoje glasbene nauke pod vodstvom Villoinga. Svojega učitelja je spremljal Rubinstein 1840 l. v Pariz, kjer je koncertoval pred strokovnjaki prve vrste, stigši priznanje Lisztovo. Po Lisztovem nasvetu odpotoval je v Berlin, kjer je nastavljal svoje nauke. Leta 1848. napotil se je na Oggersko, toda revolucija ga je prisilila k povratu v Rusijo. Nastanil se je v Petrogradu, kjer je našel visokih zaščitnikov. Leta 1850. bil je imenovan dvornim igralcem na glasovirju in kmalo zatem ravnateljem Petrograjskega ruskega glasbenega društva in l. 1862. zasnoval je konservatorij v Petrogradu, kateremu je ravnal do 1867. l. Iz Rusije hodil je večkrat na umetniška potovanja po Evropi, kjer je posebno od leta 1867. do 1870. žel velikanske triumfe; pozneje je posetil tudi Ameriko. Kot skladatelj je Rubinstein skladal opere, oratorije, komorno glasbo, skladbe za glasovir, napeve, z jedno besedo: vse vrste glasbene umetnosti. Najpopularnejši so njegovi napevi: „Asra“, „Rosa

se iskri*, „Potočič romoni“. Od petero simfonij zadobila je svetovni glas „Operna simfonija“. Dobro znani so njegovi „D-mol“ in „Es-“ koncerti za glasovir, kakor tudi njegovi kvarteti za komorno glasbo, trio za glasovir ter sonate za violino in čelo. Od Rubinsteinovih oper so znanejšje „Demon“, „Deca stepe“, „Feramor“, „Makabejci“, „Nero“. Od vseh strani priznavajo, da je bil Rubinstein znamenit skladatelj zlasti v melodijah, nesmrtna slava pa mu je zagotovljena kot pianistu, katerega za Lisztom ni dosegel nihče. Njegovo truplo se prenese v Petrograd, kjer se shrani na drž. stroške.

KNJIŽEVNOST.

— *Wolfov slovensko-nemški slovar* je izšel sedaj s 15. sešitkom, ki se razteza od besede „prédence“ do „prigá gati“ (str. 225—304, II del.)

Slovenski cerkveni govor iz l. 1706. V 21. in 22. št. „Dom in Sveta“ t. l. je priobčil g. I. Montuani pod tem naslovom ohranjeni govor in razpravo o njegovem jeziku. Vidi se, kakó je nemško vzgajanje in vplivanje nevsmiljeno tlačilo slovensko govorico. No, latinizatorska klika naj pogleda v to zrcalo, pa naj odgovori, ali bi bilo svečeništvo slovensko prišlo v toliko neugodno položeno, ako bi se bila cirilometodijska cerkev ohranila med Slovenci, kakor se, žalibog, ni.

Těsnopisné Listy. Organ prveho spolku stenografu Gabelbergerských v Praze a klubu českých stenografu v Pardubicích. Ročník XXIII. Číslo 1. Ta list, kateri smo omenili večkrat, deluje ne le na razvoj češke stenografije, ampak pošteva stenografijo sešodno vseh ostalih Slovanov. Veliko zaslugu ima tudi gledé na teoretiško razvijanje samostalne slovanske stenografije. V 1. št. sedaj pričetega 23. letnika omenja življenje in delovanje Antona Zupana, slovanskega stenografa, ki je prošlo poletje umrl na Vranskem (štirskem). Znano je, da je bil Zupan priobčil ravno v „Těsn. Listech“ slovansko stenografijo, kakor jo je izdelal on. Iz tega, kar e priobčil pok. Zupan v našem listu in pa iz pisem, smo razvideli, da je on jako pazljivo gledal na razvijanje slovanske stenografije. No tu govorimo o českých „Těsn. Listech“, kateri priobčujejo v obče vesti, kako se razvija stenografija na šolah českých, šolah drugih Slovanov in drugih narodov. Ponavljamo tudi, da „Těsn. Listy“ so priobčevali v poprejšnjem letniku rusko stenografijo. „T. L.“ s tipografsko prilogo izhajajo sredi vsakega meseca (razun avg. in sept.) ter stojé na leto 1 gld. 50 kr. Naročnino prijemlje: pan V. Pašek v Jilské ul. č. 12 v Praze. Uřednik je zaslužni g. Jos. Krondl (v Praze č. 171—III.)

„Besedy slovanske“. Redaktor Viktor K. Jeřábek. Brno. Nakladem I. Barviše, Rudolfova ul. č. 4. „Besedy slovanske“ je izdanje, katero je začelo izhajati lanske jeseni v 6 zvezkih na leto, in je doslej izšlo 5 knjig.

Obseza pa: Gorolomov. Spisal A. Vazov. Preložil Josl Koněřza. — Kmotr Ivan. Ruská narodná pověst. Spisa. D. L. Mordovcev. Z ruskega preložil Jos. Koněřza. — Purkmister z Hodomie. Povídka ze samosprávného života v Haliči. Spisal Mich. Balucki. Preložil Hynek Balín. — Dobrovský. Povídka A. S. Puskina. Preložil Jos. Koněřza. — Jurij Kozjak, slovinski janičar. Torej znana slovanska Jurčičeva povest iz 15. stoletja. Preložil Alois Koudelka. — Stoji na leto 1 gld. 40 kr.; za ta mali znesek dobiva čitatelj po 60 tiskanih pol poučnega berila iz priznanih del slovanskih literatur.

„Zlatá Praha“. Obrazkový časopis pro zabavu a proučení. Ta ne le med Čehi, ampak tudi med ostalimi Slovani razširjeni ilustrovani časopis završil je sedaj svoj XI. letnik ter je sedaj stopil v XII. leto v dosedanji smeri. Razni in večina spisov bavijo se s kulturo češko in slovansko; sešodno pa se odlikuje list tudi po izbornih slikah in ilustracijah, za katere sodelujejo češki znameniti umetniki. Kar se dostaje finoče v ilustracijah „Zlatá Praha“ ne zaostaje za nobenim ilustrovanim izdanjem drugih velikih narodov, pač pa večino njih nadkriljuje. Leta 1895, ko bode velika narodopisna razstava v Pragi, priobčevala bode „Zl. P.“ slike in ilustracije najznamenitših del te razstave, in Slovani uže vedó, kaj to pomenja, ko bodo na isti razstavi kazali se predmeti češko slovanske različne umetnosti od najstarejših vekov do sedanje dobe. Poleg tega podari uprava lista tudi za XII letnik nekaj premij, namreč znamenitih slik, toda le tem, ki se naroče za vse leto. Tudi ima „Zl. P.“ posebno „knjovnu“ kot prilogo. „Zlatá Praha“ stoji četrt leta 2 gld. 38 kr., vse leto pa 9 gld. 50 kr. Naročuje se pri administraciji v Pragi (Nakladatelství I. Otty) ali tudi po knjigarnah.

Nauka o pěstování rostlin hospodarských. Ku potřebě především škol rolnických i hospodářských škol zímních a za příruční knihu pro rolníky vubec, péči velesl. Výboru zemského království Českého. Upravili Fr. František Bauer a dr. I. část povšechná. Se 161 vyobrazeními. Str. 178. C. 1 gld. 20 kr. Založništvo I. Otty v Prazi. Za to in jednake knjige je delovala leta 1887 in 1888 posebna enketa, in takó je ta knjiga jedina te vrste. Posamična poglavja so za seljake še posebe razširjena; knjiga ostane voditeljica tudi takim, ki so završili kako kmetijsko šolo. Priporočamo jo tudi ostalim Slovanom, sešodno po kmetijskih šolah izobraženim gospodarjem.

La guerra serbo-bulgara nel 1895; le operazioni Kodza Balkan. E. Barbarich. Torino, 1894. 8°. 253 pp. Con 5 tav. C. 3 gld.

Русский филологический Вѣстникъ, издаваемый под редакцією профессора А. И. Смирнова, ima v 3. knjigi t. l. naslednjo vsebino: Къ вопросу объ образованіи русскихъ нарѣчій. А. Шахматова. — Краткій очеркъ

сравнительной грамматики индоевропейских языков. В. Богородицкаго. — Этюды обь А. С. Пушкинѣ. Н. Сумцова. — Главнѣйшія черты народнаго русскаго говора въ Казанской губерніи. Е. Рудде. — Ярославскій списокъ пандектъ Никона Черногорца XII—XIII в. А. Шихвинскаго. — Нѣсколько этимологій. А. Погодина. — Византійскія пословицы и славянскія параллели къ нимъ. И. Шимотченка. — Библиографія и критика. — Potem sledi pedagogiški oddelek. — Ta vestnik izhaja po 4 krat na leto, obseza v vsakem zvezku po 10—15 pol. na leto 50 pol in stoji 7 r. vse leto. Naročnina se adresuje: Въ Варшаву. Въ редакцію Русскаго Филологическаго Вѣстника. Za slovanske jezikoslovce izboren list.

Эстетика, какъ наука о прекрасномъ въ природѣ и искусствѣ. А. Смирновъ. Казань, 1894. 8°. 160 pp. Ц. 2 р.

„Византійскій Временникъ“, издаваемый при Императорской Академіи наукъ. Томъ I. Izšel je sedaj 2. zvezek z bogato, učeno vsebino, iz katere navajamo: О начальной исторіи Арменіи Анонима. Н. Марра. — Заѣтки по тексту Теофанова Временника. Г. Дестуниса. — О нѣкоторыхъ трудахъ Димитрія Хоматіана. М. Дринова. — О служебныхъ минеяхъ. А. Пападопуло-Керамевса. — Из критике: Mordtmann, Esquisse topographique de Constantinople. Рец. Д. Вѣляева. — Н. Покровскаго, Евангеліе въ памятникахъ иконографіи. Рец. И. Помяловскаго. — Порфирія Успенскаго, Исторія Аона. III. Рец. А. Дмитриевскаго. — Из библиографіе: Россія. В. Р. и Ъ. Малюванскаго. — Греція и Турція. А. Пападопуло-Керамевса. — Славянскія земли и Румынія. П. Сырку. — „Византійскій Временникъ“ izhaja 4 krat na leto v knjigah od 10 do 12 tisk. pol, vsi 4 zvezki sestavljajo jeden tom. Stoji na leto 5 rub. ali 16 frankov. Naročnina se pošilja: книгопродавцу-издателю К. Л. Риккеру, Невскій пр. No. 14, въ С.-Петербургъ. To veljavno izdanje za historijo vstočnega in vsega Slovanstva priporočamo na prvem mestu knjižnicam in slovanskim zgodovinarjem, in to tem bolje, da se otresejo pristranskih, nepopolnih, nezadostnih, v interesu zapadne politike uže davno jako popačenih historiskih virov in materijalov ter takó popravijo preozke ali krive dedukcije in hipoteze.

Южно-славянское вліяніе на русскую письменность въ XIV—XV вѣкахъ. Проф. А. Соболевскій. СПб. 1894. Ц. 40 к. Pisatelj kaže, kakó je od polovine 14. do polovine 15. stoletja južno-slovanska (specijalno bolgarska) literatura vplivala na rusko pismenost, in to po oblikah, pravopisanju in drugih zunanostih. To se je godilo, ker je Rusija prišla v večo dotiko s Carjigradom in goro Atos. Takó so se zanesli tudi popačeni teksti,

ako ni bilo doma izvirnikov za primerjanje in popravljene. Ko pa je prenehal ta vpliv, začela se je ruska literatura množiti in vsestranski razvijati.

„Македонско-славянскій сборникъ“. Выпускъ I. II. Драгомановъ. Pod tem naslovom je začelo „Императорское Русское Общество“ v svojih zapiskah izdavat večje delo; 1. zvezek obseza pesni epske, historiske, junaske, politiske itd. Tu jih je tiskanih 185 št., ostaje pa jih še nad 1000 komadov. Zbornik bode velikega pomena za jezikoslovje in etnografijo, ker so tekste zapisavali učenci in učenke Solunskih gimnazij, po raznih krajih Macedonije, in sicer fonetiški, po govoric narodov. —

Opomnja upravnistva.

Nekoliko izvodov „Slovanskega Sveta“ celih letnikov od l. 1891., 1892. in 1893. oddamo izjemno po nizkih cenah, namreč s poštnino vred po 1 gld. 50 nvč. Kdor jih želi dobiti, naj se podviže. Drugače pa se vsi letniki od l. 1888. naprej prodajajo s poštnino vred po 2 gld. 50 kr. Razprave o cerkvenih vprašanjih, kakor o Veliki noči, kalendarju in zgodovini rimske liturgije, se nahajajo v letnikih 1889.—1893.; ti so zanimivi, specijalno tudi za svečenike katoliškega in pravoslavnega obreda.

Imamo nadalje na prodaj: „Руско pravopisanje za učee se“. Spisal A. I. Eljsin, poslovenil dr. Jenko. (Ponatis iz „Slov. Sveta“ od l. 1892.). Knjižica ima 28 str. teksta ter obseza fonetiški in morfološki oddelek ruskega pravopisanja. Točna pravila z zgledi dovajajo do pravega izgovaranja in pisanja. Stoji le 10 nvč. s poštnino vred.

Levstikovega „Martina Krpana“ v izbornem ruskem prevodu oddajemo po 15 nvč. izvod, po 10 izvodov skupaj za 1 gld. 20 nvč. s poštnino vred. Ta prevod priporočamo posebno dijakom, ki ga morejo najlaže in na svojo veliko korist primerjati s slovenskim izvirnikom.

Še imamo nekoliko iztisov brošure „Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen“, ki na 100 straneh podaje obilo zgodovinskega gradiva o avstro-ogerskih Slovanih in jim utrjuje nacijsko-politiški program, katerega naj bi se poprijeli skupno. Knjižica je pravi nacijsko-politiški katekizem avstro-ogerskih Slovanov, stoji pa s poštnino vred 55 nvč.

Popravki k 21. št. „Sl. Sv.“ Str. 406, b, 15 v. zg.: toliko n. koliko; v pes. „Izd. duša v peklu“, 8. v. čitaj: „Oblje smradu velika ga ploha; v pesmi: „Назадъ . . .“ čitaj povsod: Ты хочешь уаѣ (= Ti pač želiš).

Listnica uredništva. Volosko: Hvala lepa! Pride na vrsto. — Raznim gg. ne Hrvaškem: Kolikor možno, priobčimo polagoma i nadalje. — Na razna pismena vprašanja zaradi preoblega dela ne moremo brzo odgovoriti. Takisto ne moremo nagloma ustreči pri razposojevanju knjig in časopisov.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke po 18 kr. Zunanaj Avstro-Ogerske na leto 5 gld. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Molin grande št. 2 (konec ulice Stadion).